

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
RESİM-İŞ ÖĞRETMENLİĞİ PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**PLASTİK SANATLAR EĞİTİMİNDE
SANAT TARİHİNİN VE ELEŞTİRİNİN
YERİ VE UYGULANIŞI**

Elçin GÜLBELAZ

**İzmir
2009**

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
RESİM-İŞ ÖĞRETMENLİĞİ PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**PLASTİK SANATLAR EĞİTİMİNDE
SANAT TARİHİNİN VE ELEŞTİRİNİN
YERİ VE UYGULANIŞI**

Elçin GÜLBAYAZ

**Danışman
Yrd. Doç. Turan ENGINOĞLU**

**İzmir
2009**

YEMİN

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum ‘‘Plastik Sanatlar Eđitiminde Sanat Tarihinin Ve Eleřtirinin Yeri Ve Uygulanışı’’ adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı dűşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

29/12/2008

Elçin GÜLBAYAZ

TEŐEKKÜR

Hazırladığım ‘‘Plastik Sanatlar Eğitiminde Sanat Tarihinin Ve Eleştirinin Yeri Ve Uygulanışı’’ konulu tez çalıŐmamda her tŸrlŸ desteği ve akademik katkıyı sağlayan değerli danıŐmanım Yrd. Doç. Turan ENGİNOĞLU’ na, analizlerimi yorumlama aşamasında yŸnlendirmeleriyle beni destekleyen Yrd. Doç. Dr. Halim AKGŖL ’e, veri analizlerimi yapma konusunda benden hiçbir desteğini esirgemeyen meslektaŐım Osman KARA’ ya eğitim yaŐamım boyunca yanımda olan, beni her koŐulda destekleyen sevgili anne ve babama ve bu sŸrete manevi katkılarıyla hep yanımda olan eŐime teŐekkŸrŸ bir borç bilirim.

Elçin GŸLBEBAYAZ

İzmir 2009

İÇİNDEKİLER

Tablolar Listesi.....	i
Şekiller Listesi.....	ii
Resim Listesi.....	iii
Ekler Listesi.....	iv
Özet.....	v
Abstract.....	vi

BÖLÜM I

Giriş.....	1
1.1.Problem Durumu.....	1
1.2.Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	5
1.3.Problem Cümlesi.....	5
1.4.Alt Problemler.....	5
1.5.Sayıtlılar.....	6
1.6.Sınırlılıklar.....	6
1.7. Tanımlar.....	6
1.8. Kısaltmalar.....	9

BÖLÜM II

İlgili Yayın ve Araştırmalar.....	10
2.1 Yaratıcılık nedir?.....	10
2.2 Yaratıcılık Alanındaki Farklı Görüşler.....	12
2.3 Yaratıcı Kişilik Özellikleri.....	13
2.4 Yaratıcılığı Etkileyen Etmenler.....	15
2.4.1 Duygusal engeller.....	16
2.4.2 Kültürel engeller.....	16
2.4.3 Yüklü program engelleri.....	16
2.4.4 Algılama engelleri.....	16
2.5 Yaratıcılık Ve Eğitim.....	16
2.6 Görsel Sanatlar Dersinin Genel Amaçları.....	18
2.6.1 Bireysel Ve Toplumsal Amaçlar.....	19

2.6.2 Algısal Amaçlar	19
2.6.3 Estetik Amaçlar	20
2.6.4 Teknik Amaçlar	20
2.7 Görsel Sanatlar Eğitiminin İlkeleri.....	21
2.8 Temel Beceriler	21
2.9 Sanat Kuramı Ve Sanat Eleştirisi	22
2.9.1 Sanat Eğitiminde Sanat Eleştirisinin Öğretimi	23
2.9.2 Feldman'ın Eğitsel Eleştiri Yaklaşımı	26
2.9.2.1 Betimleme.....	27
2.9.2.2 Çözümleme.....	28
2.9.2.3 Yorumlama.....	29
2.9.2.4 Yargı.....	30
2.10. Sanat Tarihi.....	35
2.11. Sanat Tarihi Eğitimi.....	35
2.12. Sanat Tarihi Öğretimi Nasıl Yapılmalıdır?	37
2.13. Sanatsal Uygulama	39
2.13.1 Uygulamalı Çalışmalar İçinde Öğrenilecek Konular	41

BÖLÜM III

Yöntem.....	43
3.1. Araştırma Modeli.....	43
3.2. Evren.....	43
3.3. Örneklem.....	44
3.4. Veri Toplama Teknikleri.....	44
3.5. Veri Çözümleme Teknikleri.....	48
3.6. Uygulama Materyali.....	48

BÖLÜM IV

Bulgular ve Yorumlar.....	51
4.1. Plastik Sanatlar Eğitiminde Sanat Tarihi Ve Eleştirinin Yeri Ve Uygulanışı...51	
4.1.1 Birinci Alt Probleme Yönelik Bulgular: Kontrol ve deney gruplarındaki öğrencilerin ön test sonuçlarına göre Sanat Tarihi ve Sanat Eleştirisi alanlarındaki başarı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?	51
4.1.2 İkinci Alt Probleme Yönelik Bulgular: Kontrol ve deney gruplarındaki öğrencilerin son test sonuçlarına göre Sanat Tarihi ve Sanat Eleştirisi alanlarındaki başarı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?	53

4.1.3 Üçüncü Alt Probleme Yönelik Bulgular: Deney gruplarındaki öğrencilerin ön test ve son test sonuçlarına göre Sanat Tarihi ve Sanat Eleştirisi alanlarındaki başarı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?	55
4.1.4 Dördüncü Alt Probleme Yönelik Bulgular: Kontrol gruplarındaki öğrencilerin ön test ve son test sonuçlarına göre Sanat Tarihi ve Sanat Eleştirisi alanlarındaki başarı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?	56
4.1.5 Beşinci Alt probleme yönelik bulgular: Kontrol ve deney gruplarındaki öğrencilerin süreç öncesi sanatsal kompozisyon çalışmalarındaki beceri düzeyleri arasında farklılık var mıdır?	58
4.1.6 Altıncı Alt probleme yönelik bulgular: Kontrol ve deney gruplarındaki öğrencilerin süreç sonunda sanatsal kompozisyon çalışmalarındaki beceri düzeyleri arasında farklılık var mıdır?	60

BÖLÜM V

Sonuç, Tartışma ve Öneriler	67
5.1. Sonuçlar ve Tartışma	67
5.2. Öneriler	69
Kaynakça	71
Ekler	74

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1 Eğİtsel Sanat Eleştirisi – Sanat Kuramları İlişkisi.....	32
Tablo 2 1998 RÖLP - İlköğretim Sanat Öğretimi Sanat Eleştirisi Ünite Planı.....	33
Tablo 3 Bloom'un Aşamalı Sınıflamasına Göre Sanat Eleştirisi Sorgulama Örneği.	34
Tablo 4 Deney Deseni Tablosu.....	44
Tablo:5 Kazanımların Öğrenme Alanlarına Göre Dağılımı.....	46
Tablo 6 Sanat Tarihi Ve Sanat Eleştirisi Eğitime Yönelik 25 Maddelik Başarı Testinin Belirtke Tablosu.....	47
Tablo:7 Sanatsal Kompozisyon Becerisi Uygulamaları Değerlendirme Ölçeği	49
Tablo: 8 Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Başarı Testi Ölçeği Ön-Test Puanları Arasındaki Farka İlişkin Bulguların Aritmetik Ortalamaları, Standart Sapmaları ve t Testi Sonuçları.....	51
Tablo: 9 Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Başarı Testi Ölçeği Son-Test Puanları Arasındaki Farka İlişkin Bulguların Aritmetik Ortalamaları, Standart Sapmaları ve t Testi Sonuçları.....	53
Tablo: 10 Deney Grubu Öğrencilerinin Başarı Testi Ölçeği Ön-Test, Son Test Puanları Arasındaki Farka İlişkin Bulguların Aritmetik Ortalamaları, Standart Sapmaları ve t Testi Sonuçları.....	55
Tablo: 11 Kontrol Grubu Öğrencilerinin Başarı Testi Ölçeği Ön-Test, Son Test Puanları Arasındaki Farka İlişkin Bulguların Aritmetik Ortalamaları, Standart Sapmaları ve t Testi Sonuçları.....	57

ŞEKİLLER LİSTESİ

Grafik 1 Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Başarı Testi Ölçeği Ön-Test Puanları Arasındaki Farka İlişkin Bulguların Aritmetik Ortalama Grafiği.....	52
Grafik 2 Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Başarı Testi Ölçeği Son-Test Puanları Arasındaki Farka İlişkin Bulguların Aritmetik Ortalama Grafiği.....	54
Grafik 3 Deney Grubu Öğrencilerinin Başarı Testi Ölçeği Ön-Test, Son Test Puanları Arasındaki Farka İlişkin Bulguların Aritmetik Ortalama Grafiği.....	56
Grafik 4 Kontrol Grubu Öğrencilerinin Başarı Testi Ölçeği Ön-Test, Son Test Puanları Arasındaki Farka İlişkin Bulguların Aritmetik Ortalama Grafiği.....	58

RESİM LİSTESİ

Resim 1 Deney grubu öğrencileri İzmir Devlet Resim Heykel Müzesi gezisi sonrası uygulama çalışmalarını gerçekleştirirken.....	37
Resim 2 Deney grubuyla drama yöntemiyle işlenen örnek bir sanat tarihi dersi.....	38
Resim 3 Deney grubuyla drama yöntemiyle işlenen örnek bir sanat tarihi dersi	39
Resim 4 Sanatsal Uygulama Sürecinde Öğrenci Çalışmasıyla İlgilenirken.....	41
Resim 5 Deney grubu öğrencilerinden birinin süreç öncesi yaptığı çalışmalardan biri	59
Resim 6 Kontrol grubu öğrencilerinden birinin süreç öncesi yaptığı çalışmalardan biri.....	59
Resim 7 Deney grubu öğrencilerinin çalışma anı.....	61
Resim 8 Deney grubu öğrencilerinin süreç sonunda yaptığı çalışma örnekleri.....	62
Resim 9 Kontrol grubu öğrencilerinin süreç sonunda yaptığı çalışma örnekleri.....	63
Resim 10 deney grubu müzede uygulama çalışması yaparken.....	64
Resim 11 deney grubu öğrencilerinin müzedeki uygulama çalışmaları.....	65

EKLER LİSTESİ

Ek-1 Ders Planı (Deney Grubu) (1. Hafta).....	74
Ek-2 Çalışma Kağıdı.....	76
Ek-3 Ders Planı (Deney Grubu) (2. Hafta).....	77
Ek-4 Çalışma Kağıdı.....	79
Ek-5 Çalışma Kağıdı	80
Ek-6 Ders Planı (Deney Grubu) (3. Hafta - 4. Hafta).....	81
Ek-7 Sanat Eleştirisi Bilgi Yaprağı Formu.....	83
Ek-8 Ders Planı (Deney Grubu) (5. Hafta).....	86
Ek- 9 Ön Test – Son Test.....	88
Ek -10 Gezi Planı Örneği.....	91
Ek- 11 Okul İdaresine Verilecek Dilekçe Örneği.....	92
Ek- 12 Veli İzin Dilekçesi Örneği.....	93

ÖZET

Plastik Sanatlar Eğitiminde Sanat Tarihinin Ve Eleştirinin Yeri Ve Uygulanışı

Elçin GÜLBAYAZ

Yüksek Lisans, Resim- İş Öğretmenliği Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Turan ENGİNOĞLU

Ocak – 2009

Sanat derslerini ve temel sanat eğitimi derslerini uygulamaya yönelik tek boyutlu biçimden kurtararak, çok yönlü ve karmaşık bir süreç olarak ele almak ve bu bütünlüğü her zaman göz önünde bulundurarak uygulamak gerekmektedir. Bireylerin, evrensel bir dil olan sanat alanında tanımlama, çözümlene yapabilme, yorumlar geliştirip, yargılarda bulunabilme becerilerini geliştirmek, kişilerin birer dünya insanı olmalarını sağlamak, sanat derslerinin görevlerindedir. Bu da sanat derslerinin kapsamının içine eğitsel sanat eleştirisi ve sanat tarihi disiplinlerinin uygulanmasıyla mümkündür. Yapılan araştırmanın amacı, ilköğretim yedinci sınıf görsel sanatlar dersinde uygulanan sanat tarihi ve sanat eleştirisi öğretiminin öğrenci kazanımlarına etkisini belirlemektir.

Araştırmanın örneklemi, 2007-2008 öğretim yılında İzmir ilinde bulunan Karabağlar Nazire Merzeci İlköğretim Okulu'nun 7. sınıfında öğrenim gören toplam 40 öğrenciden oluşmaktadır.

Araştırma kapsamında araştırmacının geliştirdiği, öğrencilerin başarı düzeylerini ölçmeye yönelik görsel sanat kültürü başarı testi uygulanmıştır. Aynı zamanda öğrencilerin uygulama çalışmalarının da değerlendirmeleri yapılarak deney ve kontrol grupları arasındaki farklılıklar belirtilmiştir.

ABSTRACT**The Place And Eplication Of History Of Art And Critics İn Plastic Arts
Education****Elçin GÜLBAYAZ,****Postgraduate, Department of Art Education****Supervisor: Yrd. Doç. Turan ENGİNOĞLU****January - 2009**

It' s always needed to apply the art classes and basic art education classes by changing the form of application from a single dimension and to handle the whole period as complex and multi-sided as always taking all these points in to consideration. Individuals' making descriptions, anylysis, developing the ability to make interpretaions, making judgements on the the subject of art, an international language, are the main duties of art classes. This is possible as applying the history of arts disciplines and educational art critics in to the art classes. The aim of the search done is to modify the impact of the history of art class and art critics' education to the studets' advantage applied in the seventh grade visual arts class.

The example of the search consists of fourty students who are attending the 7th grade at Karabağlar Nazire Merzeci Primary Education school in İzmir province during 2007- 2008 training year.

Within the context of the search, a success test about visual arts cultura developed by the searcher was applied to the students to measure their level of success. In addition to this, it was modified the differences between the control groups by evalmating the students' training works.

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1.Problem Durumu

Milli Eğitim Bakanlığı, İlköğretim Genel Müdürlüğünün Görsel sanatlar dersi görsel sanat kültürü öğrenme alanında belirlediği, hedeflediği kazanımları aşağıdaki gibi açıklamaktadır:

‘Görsel Sanat Kültürü’ öğrenme alanında, öğrencilerin ulaşmaları beklenen kazanımlar, estetik, sanat eleştirisi, sanat tarihi gibi varlığını sanattan alan diğer disiplinlerin birbiri içine geçirilerek sarmal olarak verilmesiyle oluşturulmuştur. Böylelikle sanatsal uygulamalar yapan ve sanat yapmaktan zevk alan bireylerin yetiştirilmesi hedefinin yanı sıra bir sanat eserini çözümleyebilen, sanat eseri niteliğini içerenle bu niteliği içermeyeni değerlendirebilen, sanatçı ile zanaatçı farkını algılayabilen ve her ikisinin de toplumda yerini ve önemini kavrayabilen, daha da önemlisi sanatçı ile sanatçı olmayanı birbirinden ayırt edebilen çağdaş bir nesil yetiştirilmesi hedeflenmektedir.(Milli Eğitim Bakanlığı, İlköğretim Genel Müdürlüğü(MEB,İÖGM), 2006)

Sanat derslerini ya da temel sanat eğitimi dersini tek boyutlu olarak değil, çok yönlü ve karmaşık bir süreç olarak ele almak ve bu bütünlüğü her zaman göz önünde bulundurarak uygulamak gerekmektedir. Bu süreç içinde, görsel-yoğrumsal alandaki uygulamalı çalışmalar tek başına düşünülmemeli ve yer almamalıdır. Aynı alana ilişkin kuramsal bilgiler ve sanat bilimine dayalı bilgiler, belli bir amaca yönelik olarak, belli bir sıralama içinde yer alır. San(2003); yeti ve beceriler görerek, yoğurarak, çizerek, inşa edip kurarak, nesnelere ve gerçeklikle bağlantı kurularak, bu konudaki davranışlar yönlendirilir, bununla beraber bir bilinçlenme sürecinde etkin olur diye ifade ederken, bu etkinliklerin çalışma grupları içinde etkileşim içinde sürmesinin bir gereklilik olduğunu vurgular. Üretici düşünceye sahip, davranışlarında bağımsızlık gösterebilen, soru soran, araştıran, üreten, girişimcilik

ruhuna sahip, yaratıcı etkinliklerde bulunabilen bireyler yaratmak temel sanat eğitiminin amaçlanan davranışlarıdır. Öğrencileri statik ve durgun konumdan etkin hale getirmek amaçlanmaktadır diyebiliriz. Bunu gerçekleştirebilmek içinde kalıplaşmış uygulamalı resim dersi anlayışını geliştirmemiz gerekmektedir. Öğretmenin etkili yönlendirmesinin son derece önemli olduğunu belirten San,(2003), sanat eğitiminin amacının sanatı uzaktan anlayan bireyler ortaya çıkarmak değil, bizzat sanatı yaşayıp anlayıp değerlendirerek sanatsal biçimlendirme eylemine katılmayı, bu alanda etkin ve etkili bir katılım göstermeyi gerçekleştirmek olduğunu söyler.

Temel sanat eğitimi örgün eğitim içinde yer alan bir eğitim biçimi. Bireyin duygusal ve duysal gelişimini hedefleyen birtakım süreçlerden oluşur. Karmaşık, birbiriyle iç içe geçmiş olan bu süreçler bireyin, izlenim, algılama, gözlem, araştırma, bellek, çağrışım, imgelem, biliş, buluş, bilgi, düşünme, usavurma, değerlendirme, formlara ulaşma gibi, tüm duygusal ve düşünsel süreçlerini çalıştırır, etkin hale getirir. Bunu daha açık olarak ifade edersek; birey yaşar, tanır ve değerlendirir demek doğru olacaktır. Bu üç kavram bu sürecin ayrılmaz kavramları olarak düşünülebilir. Aslında burada yapılan çocuğa resim yapmayı göstermek değil, onun kendi yaşantısı yoluyla bunu keşfetmesini, tanımasını ve yargılara varabilmesini sağlamak olmalıdır.

Çağdaş bir eğitimin en önemli amaçlarından biri öğrencilerin iyi karar verebilmelerini sağlamaktır. Bunun en temel yolu eleştirel düşünmeyi gerçekleştirmelerini sağlamaktır. Gündelik yaşamda bireyler yiyecek, giyecek hatta saçlarını yapma konusunda bile pek çok kararlar verirler. Genellikle kişi eleştiriye “kusur bulma” olarak olumsuz bir biçimde düşünür, çoğunlukla tepkisel olarak eleştiriye tamamen kendini kapalı hale getirir. Oysa sanat eğitiminde bu bir sanat yapıtını, sorular sorarak ve tartışmalar yaparak olumlu bir biçimde araştırma, tanıma, analiz etme, yorumlama ve yargı oluşturma sürecidir. Aslında sanat eleştirisinde yapılan, felsefenin de çıkış noktası olan basit sorular sorma olayıdır. Burada amaç bilgi yoksunluğuyla ön yargılı ve çabuk değerlendirme eğilimlerini bertaraf edip, sanat yapıtı ile yoğun olarak ilgilenmek ve öğrenciyi bilgiye dayalı düşünceler

üretmeye yönelmektir. Bununla beraber öğrenci etrafındakilerden de pek çok farklı fikir duyacak ve bunlara saygı duymayı öğrenecektir. Çünkü eleştiride pek çok görüşe yer vardır. Sanat eleştirisinde kesin ve son görüş diyebileceğimiz şeylerden söz etmek pek mümkün değildir, sanat yapıtına her bakışınızda farklı şeyler görüp hissetmek olasıdır. İzlediğiniz esere her defasında yeni bir gözle bakar ve değişik şeyler görebilirsiniz. Sanat eleştirisi sürecinde öğrenciler geçerli nedenler ve yaklaşımlarla tartışmaya katılacak, sınıf arkadaşlarının görüşlerini dinleyecek ve hoşgörülü olarak yeni düşünce ve görüşlerle sanat anlayışlarını geliştireceklerdir.

Senelerdir insanların karşı karşıya kaldıkları ve zihinlerinde oluşan kalıplaşmış sanat eğitiminin devam ettiğini görmekteyiz. Sınıflarda öğrenciliğin ilk yıllarında verilmeye başlanan sanat eğitimi, uygulamadan öteye gidememektedir. Hatta sınıf öğretmenleri tarafından yetiştirilemeyen diğer derslerin telafi saati olabilecek bir ders olarak düşünülüp, çoğunlukla yapılmadığı da bilinen bir gerçek. Eğitim müfredatlarında yer almasına rağmen derslerin işlenişine dâhil edilemeyen sanat tarihi ve sanat eleştirisinin eksikliği ise net bir biçimde görülmekte.

Yıllarca sanatı ve sanatla ilgilenmeyi bir yetenek işi olarak algılayan, eleştiri ve yorumlama becerisi geliştirememiş olan birey sonunda sanatla kendisi arasına bir duvar örmekte. Kendini sanatın dışında hisseden birey sanatı, belli ekonomik seviyedeki insanların ilgilenebileceği bir alan olarak ve yetenek sahibi kimselerin içinde bulunacağı bir ortam olarak görüp, yetenek ve ilgilenmek arasında yanlış bir bağ kurarak kendini sanatsal olaylardan soyutlamaktadır. Çoğunlukla sanat olaylarından uzak, izleme ve yorumlama becerisinden yoksun, kendini sanatsal olaylara yabancı hissettiği için gerçekleşen sanat olaylarına karşı alaycı bir tutum sergileyen bireyler yetiştirmeye devam etmekteyiz. Eğer bireylerin yaşamlarında öğrencilik sıralarında karşılaştıkları amatör sanat olaylarından sonra başka katılımlar olamıyorsa, modaaya uygun her eşyayı alıp sanat olaylarını izlemeye bir bütçe ayrılmıyorsa bir bilinç eksikliğinin varlığından rahatlıkla söz edebiliriz. Bu bakış açısının bir aşamadan sonra değiştirilmesinin çok zor, fakat en başından doğru bir bakış açısı oluşturmanın oldukça kolay olabileceğini düşünüyorum. Sanattan haz

alan, yorumlama ve eleştiri becerisine sahip olan ve tarihi, kültürel varlıklarının farkında olup onları koruyan bireyler yetiştirilmesinin gerekliliğine inanıyorum.

Sanat eğitimi, yaratıcılık eğitiminin ön planda tutulduğu, ırsak düşünmenin geliştirildiği, her öğrencinin kişisel gelişimi ve eğilimleri paralelinde yönlendirilmeye çalışıldığı en güvenilir ortamlardan biridir. Temel amaçları çocuğu/genci görmeye, aramaya, sormaya deneme yapmaya, sonuçlandırmaya yönelik olan sanat eğitimi, eğitimin her kademesinde kesintiye uğramadan devam etmelidir.(BUYURGAN, BUYURGAN,2007:5)

Çağımızın bilim ve teknoloji çağı olduğunu göz önünde bulundurduğumuzda, sanat eğitimi bilimsel süreçler açısından da çocuğu hazırlayıcı bir göreve sahiptir. SAN (2003), temel sanat eğitimi süreçlerindeki başlıca öğeler olan gözlem, araştırma, bulma, uygulama, deneme, denetleme ve sonuçlandırma, bilimsel araştırmanın süreçleriyle hemen hemen aynı olmaları bakımından, çocuk ve genci çağımızın bilim ve teknolojik dünyasına da hazırlar diye ifade etmektedir.

Sanat eğitimiyle kendini tanıma ve özel kişisel yeteneklerini geliştirme imkânı bulan birey bu duruma paralel olarak başarı oranını da arttırmış olacaktır.

Yukarıda bahsettiğim olguların sanat eğitimi amaçları içinde yer almasına rağmen yeterince üstünde durulmadığını, sadece uygulama çalışmalarıyla öğrencilerin meşgul edildiğini, eğitim uygulamamızda bu konuda aksaklıklar olduğunu düşünüyorum. Oysaki sanat eğitimi sürecinde öğrenciler teorik olarak da doyurulmalı, düşündürülmeli konuşturulmalı ve evrensel bir dili öğrenmeleri sağlanarak, bir dünya insanı olabilme yönünde adımlar atılabilinmelidir. Bu çalışmayla ilköğretim II. Kademe yedinci sınıf öğrencilerinin görsel sanat kültürü öğrenme alanında, sanat eleştirisi ve sanat tarihi alanlarındaki bilgi ve yönelimlerini ölçmek ve sanat tarihi ve eleştiri bilinci kazandırmaya yönelik uygulanan programın öğrenciler üzerindeki etkilerini belirlemek amacıyla hazırlanmıştır.

1.2.Araştırmanın Amacı ve Önemi

Yapılan bu araştırma ile sanat eğitiminin genel amaçları içinde yer alan sanat eserlerini estetik değer olarak görme, eleştiri yeteneği kazandırma ve sanatsal bakış açısı oluşturmada sanat eğitiminde sanat tarihi ve eleştirinin gerekliliği ve okullardaki uygulanışı, bireyler üzerindeki etkisi saptanmaya çalışılmıştır. Bu saptamalar ile sanat eğitimi derslerinin uygulanışında hata ve eksiklikler var ise bunları tespit edip neler yapılması gerektiği konusunda öneriler getirilip bu önerilerin nasıl uygulanması gerektiği hakkında bir çalışma yapılmıştır. Sanatsal olaylara dâhil olabilen, sanata bilinçle sahip çıkabilen, sanatsal eleştiri yeteneğine sahip bireyler yetiştirilen, nitelikli sanat eğitimi derslerinin uygulanışı için neler yapılması gerektiği üzerinde durulacaktır.

1.3.Problem Cümlesi

Plastik Sanatlar Eğitiminde Sanat Tarihi Ve Sanat Eleştirisinin Yeri Nedir, Uygulanışı Nasıl Olmalıdır?

1.4.Alt problemler

Hazırlamakta olduğum tezde aşağıdaki alt problemler belirlenmiştir.

1. Plastik sanatlar eğitiminde sanat tarihi ve sanat eleştirisi öğretiminin öğrenci kazanımlarına etkisi var mıdır?

1.1. Kontrol ve deney gruplarındaki öğrencilerin ön test sonuçlarına göre Sanat Tarihi ve Sanat Eleştirisi alanlarındaki başarı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

1.2. Kontrol ve deney gruplarındaki öğrencilerin son test sonuçlarına göre Sanat Tarihi ve Sanat Eleştirisi alanlarındaki başarı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

1.3. Deney gruplarındaki öğrencilerin ön test ve son test sonuçlarına göre Sanat Tarihi ve Sanat Eleştirisi alanlarındaki başarı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

1.4. Kontrol gruplarındaki öğrencilerin ön test ve son test sonuçlarına göre Sanat Tarihi ve Sanat Eleştirisi alanlarındaki başarı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

1.5. Kontrol ve deney gruplarındaki öğrencilerin süreç öncesi sanatsal kompozisyon çalışmalarındaki beceri düzeyleri arasında farklılık var mıdır?

1.6. Kontrol ve deney gruplarındaki öğrencilerin süreç sonunda sanatsal kompozisyon çalışmalarındaki beceri düzeyleri arasında farklılık var mıdır?

1.5.Sayıtlar

1. Uygulama süresince öğrenciler başarı testindeki sorulara içtenlikle cevap verecektir.
2. Deney grubu öğrencileri ile kontrol grubu öğrencileri çalışma süresince etkileşime girmeyecektir.

1.6.Sınırlılıklar

1. Bu çalışma 2007-2008 eğitim- öğretim yılında İzmir’ in merkez ilçesi olan Karabağlar’a bağlı Nazire Merzeci İlköğretim Okulu 7. sınıf öğrencileriyle sınırlıdır.
2. Yürütülen çalışmada, ilköğretim yedinci sınıf görsel sanatlar dersinde uygulanan sanat tarihi ve sanat eleştirisi öğretiminin öğrenci kazanımlarına etkisi saptanmaya çalışılacaktır.
3. Araştırma sürecinde öğrencilere aktarılacak konular hazırlanan programla sınırlı olacaktır

1.7. Tanımlar

Eğitim: Eğitim bireyin davranışında, kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme sürecidir.(Başaran , 1983)

Sanat Eğitimi: Sanat Eğitimi, bireyin okul öncesi dönemden başlayıp, Orta öğretimin sonuna kadarki gelişim evresi içinde, planlı (istendik) örgün eğitimin bir parçası olarak görülmesi yaygın kanıdır. Daha genel gibi görünmekle birlikte aslında çocukluk evresindeki sanatsal gelişimi, yönlendiren bir eğitim öğretim alanı olarak algılanmaktadır. Çağdaş sanat eğitimi yaklaşımları, kapsamsal ve genel anlamda, güzel sanatların tüm alanlarını ve biçimlerini içine alan, okul içi ve okul dışı yaratıcı sanatsal eğitimi tanımlamaktadır (San, 1983: 19)

Sanat eğitimi kavramı genel olarak sanatın tüm alanlarını içine alan yaratıcı sanatsal eğitimi, dar anlamda ise okullarda bu alana ilişkin olarak verilen dersleri tanımlar. Görsel sanatlar eğitimi ise Sanat Eğitimi'nin kapsamında olan müzik, edebiyat gibi işitsel ve sözel sanat türlerini kapsamının dışında bırakır. Görsel sanatlar eğitimi genel olarak, resim, heykel, mimarlık, seramik, grafik sanatlar, uygulamalı sanatlar, tekstil, moda tasarımı, film, fotoğraf ve endüstri tasarımı gibi oldukça geniş bir alanı içine almakla birlikte, dar anlamda okullardaki Resim-iş derslerini tanımlar.(SAN,2003: 17)

Eleştiri: Sanat eserini her yönüyle tanımak, değerlendirmek amacıyla yazılan yazı türü, tenkit. Herhangi bir konuda bilgiye dayalı düşünce üretmek. (BUYURGAN.2007.292)

Sanat Eleştirisi: Özellikle 18. yüzyıldan sonra Avrupa'da sosyal yapının değişmesi ile birlikte, sanat yapıtlarının daha geniş kitlelerce izlenebilme olanağı doğmuştur. Bu olgu sayesinde sanat eleştirisi bir gereksinim haline gelmiş ve kurumsallaşmıştır. Bir sanat yapıtına, ayrıntılarıyla bir bütün olarak ve toplumla olan ilişkisi açısından bakma; betimleme ve çözümleme, yorumlama ve yargılama sürecidir Sanat eleştirisi, kısaca yapıtı *değerlendirme, anlamsa/ anlamlandırma* çabası olarak açıklanabilir. (İnce,2007)

Sanat: Düşünce ve duyguların belirli teknik, estetik ve ilkel olanaklarına göre madde ile ve madde de ifade edilmesi, yetenek gücüdür.- Bir duygunun, tasarımın

veya güzelliğin anlatımında kullanılan yöntemlerin tamamı veya bu anlatım sonucunda ortaya çıkan üstün yaratıcılık.(BUYURGAN.2007.292)

Sanat tarihi: Biçimsel olarak sanat tarihi bir sanat yapıtının, sanatçının ve yapıtla ilişkili öteki bilgilerin incelenmesidir.

Plastik sanatlar: Resim heykel ve seramik sanatlarının genel adı.
(BUYURGAN.2007.292)

1.8. Kısaltmalar

RÖLP	:Resim Öğretmenliği Lisans Programı
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
DDSE	: Dört Disipline Dayalı Sanat Eğitimi
N	: öğrenci sayısı
p	: anlamlılık düzeyi
Sd	: anlamlılık derecesi
t	: t değeri

BÖLÜM II

İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR

2.1 Yaratıcılık nedir?

Yaratıcılık kavramının “Batı dillerindeki karşılığı Kreativitaet, creativity’ dir. Latince ‘creare’ sözcüğünden gelir. Bu sözcük, ‘doğurmak, yaratmak, meydana getirmek anlamındadır; devingen, dirik (dinamik) bir süreç olma niteliği sözcüğün anlamında saklı bulunmaktadır.” (San, 2004: 13)

Araştırdığımızda yaratıcılığın insanlık tarihi kadar eski olduğunu görmekteyiz. Mağara duvarlarındaki resimler henüz kendine bir dil geliştirememiş olan ilkel insanların iletişim problemlerini ne denli yaratıcı bir biçimde çözdüklerinin kanıtıdır. On beş ile on dokuzuncu yüzyıllar arasında yalnızca güzel sanatlar alanına ilişkin bir olgu olarak benimsenmiştir yaratıcılık, çoğunlukla da bir ‘deha’ ya da tanrısal ve olağan üstü güçlerle açıklanmaya çalışılmıştır.

Günümüzde, anlaşılmıştır ki sanattaki yaratıcılık kadar pozitif bilimlerdeki yaratıcılık da oldukça önemli bir olgudur. Yaratıcı olmayan bir bilim adamı düşünebilir misiniz ki insanlığa yararlı üretimlerde bulunabilsin. Bilimdeki yaratıcılık ve sanattaki yaratıcılık aslında birbirlerinden farklı değildir.

“Ancak hala, yaygınca sanılmaktadır ki, bilim ve teknikteki yaratıcılıkta, sanatsal yaratıcılıkta olduğundan daha başka yeti ve yetenekler rol oynamaktadır ya da sanatsal yaratıcılık çok farklı bir olgudur.” (San, 2004: 13)

Yaratıcılık dendiğinde, öyle pek yalın tanımlamalara sığmayan, karmaşık bir süreç karşısında olduğumuzu belirtmeliyiz. Yaratıcılık süreci, tüm duyuşsal ve düşünsel etkinliklerde, her türlü çalışma ve uğraşın içerisinde vardır. Yaratıcılık, yalnız sanatsal süreçlerde ya da sanat eğitimi ve öğretimine ilişkin etkinliklerde rol oynayan bir yeti

olmayıp, insan yaşamının ve insanlığın evriminin tüm yönlerinde yer alan temel bir yetenektir. İnsan tarafından tamamlanmış her işte, yaratıcılık, bir temel öge olarak bulunmaktadır. (San, 2004: 13)

Araştırmacıların çoğu yaratıcılığı tanımlama çabası içinde bulunmuştur. Torrance yaratıcılığı bir sezgi süreci olarak benimsemiş “boşlukları, rahatsız edici ya eksik öğeleri sezip, bunlar hakkında düşünüler geliştirmek, varsayımlar kurmak, bunları sunmak, sonuçları karşılaştırıp, değiştirmek ve yeniden sınamak” olarak tanımlamıştır. Bartlett, “ana yoldan ayrılma, deneye açık olma, *kalıplardan kurtulma*” diye anlatmış, Getzels ise “ister bilimde, ister başka bir alanda olsun yaratıcılık sezgi ve akılcı imgelemin ve çözümlene yetisinin, hayal kurma ve denetleme ile düşünmenin ıraksak ve yakınsak yönlerinin birliğine dayanır” şeklinde açıklamıştır.

Yaratıcılık, olmayan bir şeyi hayal edebilme, bir şeyi herkesten farklı yollarla yapabilme ve yeni fikirler geliştirebilme yeteneğidir. Başka bir deyişle yaratıcılık herkesin gördüğü şeyi aynı görüp onunla ilgili farklı şeyler düşünebilmektir. Yaratıcılık günlük olaylara ve nesnelere herkesten farklı bakabilmek ve farklı yaklaşım tarzı geliştirebilmektir. Yaratıcı düşünme, varılan istasyon değil seyahat etme şeklidir. Yaratıcılık sürecini önceden kazanılmış bilgiler kullanılması, eski deneylerle yenilerinin birleşmesi olarak açıklayan San, şunu da eklemektedir: “Yaratıcılık süreci bir ‘yapma ve oluş’ sürecidir, oluş ise bir değişme’ dir; şimdiye dek olmayan bir şeyin biçimlenmesi demektir.”

Daha çok sanat alanındaki yaratıcılık üzerinde duran Read, ‘‘ önceden biçimi ve hiçbir yüzü olmayan bir şeyin varlık kazanması’’ derken şunu da eklemektedir: ‘‘ Yaratma, yoktan var etme olabileceği gibi, daha çok ve genellikle, var olan malzemenin yeni biçimde kullanımı, yeni baştan uyarlanma’ sıdır’’. Suchkov ise, ‘‘yaratma, gerçeklik dediğimiz bütün’ ün parçalarını yeni bir biçimde düzenlemekten ve yeniden ortaya koymaktan başka bir şey değildir’’ demektedir. (San, 2004: 14)

Tanımları incelediğimizde özgün, yeni, var olmayan, sentezlenmiş ürünler yaratabilen, sıra dışı algılamaya sahip, olmayanı hayal edebilen kişileri yaratıcı kişiler olarak adlandırabiliriz. Yazarların görüşlerinden hareket ederek yaratıcılığı

ise kısaca şöyle tanımlayabiliriz:“Yaratıcılık; Özgün buluşlar ortaya koyma becerisidir.”

2.2 Yaratıcılık Alanındaki Farklı Görüşler

Yaratıcılık, bilim adamlarının uzun süredir üzerinde önemle durduğu bir konudur. Yaratıcılık nedir? Yaratıcı insanlar kimlerdir? Yaratıcılık geliştirilebilir mi? gibi sorular, bu güne kadar hep sorula gelmiştir. İnsanların sahip oldukları bireysel özellikler, zekâ, kişilik ve fiziksel gelişme gibi alanlarda kendini gösterir. Diğer bireysel özellikler de yaratıcılıkla ilgilidir. Yaratıcılığın doğuştan geldiği, doğuştan yaratıcı olmayan insanın sonradan yaratıcı olamayacağı görüşü artık terk edilmekte ve iyi bir eğitimle herkesin yaratıcı olabileceği görüşü artık ağır basmaktadır. General George S. Patton şöyle der: İnsanlara bir şeyin nasıl yapılması gerektiğini söylemeyin. Yapılmasını istediğiniz şeyin ne olduğunu söyleyin ve yaratıcılıkları ile sizi nasıl hayran bırakacaklarını görün.

Landau ise en çağdaş tanım diye adlandırılacak bir tanım yaparak yaratıcılığı şöyle tanımlamıştır. “Daha önceden kurulmamış ilişkiler arasındaki ilişkileri kurabilme böylece yeni bir düşünce şeması içinde, yeni yaşantılar, deneyimler, yeni düşüncüler (fikirler) ve yeni ürünler ortaya koyabilme yetisi “.

Yaratıcı süreçte serbestlik, spontanlık, rahatlık söz konusudur ancak bu disiplinsizlik anlamına gelmemektedir. Öz disiplin olmadan yaratıcı eylemden söz etmek pek mümkün değildir.

“Öyleyse yaratıcı diye nitelenebilecek bir süreç ya da olgudan yenilik, özgünlük, olağanüstülük, kural dışılık, değişik olma gibi özellikler bulunacağı gibi, tüm bu niteliklerin gene de belli bir uyum, uygunluk ve birleşim (sentez) içinde olmaları gerekmektedir” (San, 2004: 15).

Fromm ’un da değindiği gibi, özellikle sanat alanında iki tür yaratıcılık saptanabilir:

- 1) Resim yapma, müzik besteleme, roman, şiir yazma gibi, yeteneğe bağlı, öğrenilebilen ve alıştırmalarla geliştirilebilen ve ürün veren yaratıcı etkinlikler;
- 2) Her tür yaratıcılığın temelinde bulunan, yaratıcı tutum ve davranış biçimi. İkinci tür yaratıcılık bir ürünle görünür duruma gelmeyebilir. Birinci tür, bir yeti ve yetenektir; ikincisi ise bir karakter özelliğidir, görme, algılama ve tepki verme yetilerinin işlenmesiyle bu da geliştirilebilir.

Yaratıcılık sonucu ortaya çıkmış bir ürün olarak tanımlayacağımız şeyler, en geniş anlamıyla, bir senfoni, bir şiir yanında, yeni bir uçak modelinin geliştirilmesi, yeni bir ilaç formülünün bulunması, hatta yeni bir yemek reçetesi ya da yaratıcı biçimde döşenmiş bir oda veya yaratıcı bir karşılama töreni de olabilir.

Fromm' unda tanımında bir kez daha gördüğümüz gibi yaratıcı eylem sanat alanında ne kadar varsa günlük yaşantıda da o kadar karşımıza çıkmaktadır. Bomboş bir sokakta kuduz bir köpekle karşı karşıya kaldığınızı düşünün. Yaratıcılığınızın o an devreye gireceğine hiç şüphe yoktur.

2.3 Yaratıcı Kişilik Özellikleri

Yaratıcılık tanımlarından da ortaya çıktığı gibi, yaratıcı bir kişilikte, en başta merak, sabır, buluş yapma yetisi, serüvenci düşünme, imgelerle düşünebilme ve imgelemci olma, deney ve araştırmalardan kaçmayan ve bireşimci (sentezci) yargılara varabilen bir kişilik yatmaktadır. (San, 2004: 17)

Yaratıcı bireyin özelliklerinden birkaçı;

- Başarılıdır,
- Yaratıcı insan düzen gereksinmesi ile güdülüdür. BARON (1958)
- Meraklıdır
- Öz kanıtlama içersindedir.
- Özgürdür
- Yüksek üretim gücüne sahiptir

- Kuşkuludur
- İlgi alanları çok yönlüdür
- Estetiksel yargı içindedir
- İçe dönük bir yapısı olabilir
- Coşkuludur
- Önsezilidir
- Etkileyendir.

Bu konuyla ilgili farklı araştırmacılar çeşitli görüşler belirtmişlerdir:

- Guilford, öğrenmeye hazır durumda olma ve ilgili olma durumlarının yaratıcı bir kişide bulunması gereken en önemli özellikler olduğunu söylemektedir. Bununla beraber akıcılık özelliğinin dilde, yani sözcük kullanımında, çağrışımlarda, düşünsel alanda, anlatımda (ifade) olması gerekliliğini vurgulamıştır. Iraksak düşünmenin payının da oldukça önemli olduğunu söylemiştir.
- Barron, yaratıcı bir kişinin içinde barındırdığı kavramları sıralarken, yargılarında bağımsız, kendine güvenli, oldukça başat (dominant) bir kişiliğe sahip olduğundan, iç içe geçmişliği ve karmaşıklığı sevdiğinden, baskı ve sınırlandırmalara karşı çıkan bir kişilik yapısında olduğundan bahsetmektedir.

Bütün bu tanım ve kişi özelliklerini inceledikten sonra bireyi yaşamlarında bu alanda gelişmeden alıkoyan faktörler nelerdir acaba?

Bu durumda ortaya şöyle bir soru atılabilir: Peki, insanları, çocukluklarından başlayarak bu tür bir gelişmeden alıkoyan acaba nedir? O zaman işe bir de başka bir açıdan bakmalıyız. Acaba yaratıcılığı engelleyen toplumsal ve psikolojik etmenler nelerdir?

2.4 Yaratıcılığı Etkileyen Etmenler

Sungur'un aktarımıyla, Torrance'in 1964 yılında Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, Fransa, Porto-Riko, Türkiye ve Yunanistan'da yaptığı araştırmada, 9-11 yaşlarındaki çocuklarda iraksak düşünmeye karşı algılanmış baskıyı incelemiştir. Torrance bu araştırmasında; çocuklardan, alışılmamış karakterlere ilişkin hayvan hikâyeleri üretmelerini istemiştir. Çocukların ürettikleri bu öykülerin içeriği analiz edildiğinde; asıl baskı tipinin kendisi, anne-babası, arkadaşı ve toplum olduğu ortaya çıkmıştır. Baskı türü olarak öğüt verme, alay etme, uzaklaşmayı gösterdikleri ortaya çıkmıştır. Baskı sonucu ise, uyum ya da direnme tepkisi ile cevaplanmıştır.

San yaratıcılığı engelleyen etmenlerin başına UYGU'yu koymalıyız. Batı dillerinde 'conformism' olarak geçen bu kavram, belirli bir biçime uymak anlamından (Latince: conformare) çıkmakta olup, toplumsal durum ve biçimlere uyma demektir.

Bireyin toplumun birtakım yargulamaları karşısında belli statülere kavuşabilmek için, 'başka' olmaya yanaşamaması, zorunlu olmadığı ve bir yaptırımla karşılaşmayacağı halde farklı olmayı ve başka davranmayı (moda, giyim, tavır, tutum) göze alamaması aslında kalıplardan hiç değilse belli ölçüde kurtulma ya da onları değiştirme yürekliliğini bekleyen yaratıcılığı büyük ölçüde engellemektedir. (San, 2004: 19)

Rollo May, büyük ressamalarda, heykeltıraşlarda, yazarlarda ve müzisyenlerde uyumlu insanların çok nadir karşımıza çıktığını belirtir. Yaratıcılık ve özgünlüğün, kendi kültürlerine uymayan kişilerde bütünleştiği açıktır. Yaratıcılığın kendi özel kültürümüzde ciddi psikolojik sorunlarla bütünleşmesi doğaldır. Van Gogh'un çılgınlıkları buna örnektir.

Tek başına hırs, bir güdüleme olarak başlangıçta olumlu bir etmen ise de, en yetkin, en iyi olma tutkusu biçiminde gelişince engelleyici olabilmektedir(Sungur, Nuray, Yaratıcı Düşünce, 1992). İnceleme alanımızı oluşturan yedinci sınıf öğrencileri içinde oldukça geçerli bir gerekçe olduğunu söyleyebiliriz.

Yaratıcılığı engelleyen etmenleri şöyle sıralayabiliriz;

2.4.1 Duygusal engeller: Utangaçlık, aptal yerine koyulma korkusu, yanlış yapma korkusu, belirsizliklere karşı hoşgörü yetersizliği, aşırı hırs ve aşırı özeleştirme bu gruba girer.

İçsel özgürlükten yoksun olma; hangi konu ya da alan üzerinde çalışıyorsa, o alan ve konu hakkında yeterli bilgilerden yoksun olma; dış koşullardan ve dış ilişkilerden güvenli olamama; yanlış yapmaktan, yenilgiye düşmekten, alay edilmekten korkma; belli bir otoriteye (baba otoritesi gibi) bağımlı olma... (San, 2004: 20)

2.4.2 Kültürel engeller: Toplumsal değerler bir kültürden diğerine değişmektedir. Bazıları yaratıcılığı desteklediği gibi bazıları da engellemektedir. Hayal etmenin boşa harcanan zaman olarak kabul edilmesi, çok oyunun sadece çocuklar için olduğunun düşünülmesi, Kültürel engellere örnek olabilir.

Yaratıcılık yetisinin dünyada pek az kişiye vergi bir yeti olduğunu sanma da engelleyici rol oynamaktadır. Ayrıca yetişmekte olan erkek çocuklar ve erkek gibi, ona benzer ve eşit yetişmek isteyen kızlar için de geçerli olmak üzere, yaratıcılığı, onun müzik, şiir, resim gibi alanlarıyla ve bu alanların imgesel, hayalci, düşlemci (fantezist), renkçi, duygusal boyutlarıyla özdeş sayarak, dışıca (!) ilgilerle bir sayma da birçok toplum için yaratıcılığı engelleyici bir etmen olagelmiştir. (San, 2004: 20)

2.4.3 Yüklü program engelleri: Kalıplaşmış konular yığını olan ve belli süre içinde tamamlanılması gereken eğitim programları da yaratıcılığa engel olabilmektedir

2.4.4 Algılama engelleri: Adetler, problemlerin önemli olan öğelerini tanımada başarısızlığa yol açabilir.

2.5 Yaratıcılık Ve Eğitim

Kırıçoğlu, (2005:168) yaratıcılığın sanat çevrelerinde önem kazanmaya başladığı yılları; - Freud'un bilinçaltı dünyasına ilişkin buluşlarının dikkatleri

topladığı, -Amerika’da “Gelişimci Eğitim” (Progressive education) görüşünün yaygınlaştığı, -Sanatta dışavurumcu ve gerçeküstücü akımlarla çocuk resimleri arasında bir bağ kurulduğu yıllara rastlar diye bahseder.

Freud’un bilinçaltı dünyasına yönelik düşünceleri sanat eğitimcilerin ilgilerini çekmiştir. Düşsel yaşam sanat için can damarı niteliğindedir.

Değinildiği gibi, geleneksel eğitim dizgeleri, genellikle yakınsak düşünmeyi geliştirmeye özen göstermekte, bununla beraber çocuğun yaratıcı düşünme becerisi ve problem çözme becerisi törpülenmektedir. Hemen hemen bütün akademik sınavlar ezberci, yakınsak düşünmeye yönelik, öğrenci beyninin bir depo gibi düşünülmesine yönelik hazırlanmakta ve uygulanmaktadır. İlköğretimde seviye belirleme sınavlarıyla başlayıp, üniversite sınavına kadar bu süreç aynen devam etmektedir.

Gerçi teknoloji devrinde yaşamaktayız. Fakat bu olgunun getirdiği bir başka boyut, bu teknolojinin insanları mekanik birtakım işleri yapmaktan kurtardığıdır. Yani insan, daha önceleri birtakım etkinlik ve eylemler için kullandığı güçlerin bir bölümünü artık kullanmıyor. Bu güçlerden nasıl yararlanmalı? İşte burada yaratıcı eğitime, yaratıcı bireylerin yetişmesi sorununa gene iş düşmektedir. Teknoloji ve bilimde gerekli yaratıcılık için olduğu kadar, boşta kalmış güçlerin değerlendirilmesi açısından da yaratıcılığın desteklendiği daha yeni eğitim görüşlerine yer vermesinin zamanı neredeyse geçmektedir.

Bugün sürekli değişen dünyamızda, belli kategori ve sınıflamalar içinde düşünerek çağa yetişilemeyeceği ortadadır; çünkü hemen her gün yeni düşünüşemaları ve sınıflamaları ortaya çıkmaktadır. Sayısız bilgilerin üstesinden gelebilmek için, bireyin bu çeşitli bilgiler arasındaki etkileşimi görebilecek, kimi kalıpların geçici olduğunu fark edecek biçimde eğitilmesi gereklidir. Bağımsız düşünebilen, doğru sorular soran, disiplinler-arası yanıtlara ve ıraksak ve eleştirel düşünmeye yönelen öğrencilerin yetiştirilmesi artık bir zorunluluktur.

Bilgi depolaması aslında geçmişe bir hazırlık gibidir, oysa gerekli olan geleceğin sorunları ile yaratıcı biçimde uğraşacak, geleneksel olmayan kavramlarla düşünecek elemanların kazanılmasıdır.

Okul, bir kurum olarak, ister istemez uygu'ya yönelir; uylaşımçı olması da bir bakıma kaçınılmaz bir olgudur. Kurumsallaşmanın yaratıcılığı öldürdüğü de bilinmektedir. Ancak öğrencilerde tek tek kendilerine özgü olanın bulunması ve yönlendirilmesi pekâlâ mümkündür.

Şu halde, açıkça ortaya çıkmaktadır ki, yaratıcı bir eğitim için, bu anlayışta öğretmenler yetişmesi de aynı derecede önemli bir sorundur. Ve kuşkusuz tüm bu sorunlar, dersimizin sınırlarını aşmakta, eğitimcileri ve sanımız özellikle eğitim felsefecilerini ilgilendirmektedir.

Burada, şunu vurgulamak isterim ki, küçük yaştan başlayarak çocukları yaratıcı kılmaya en uygun alan, sanatsal alandır ve bu açıdan sanat eğitimi, genel ve tümel eğitim ve öğrenim içinde genişlikle, yaygınlıkla yer alması gerekli bir düzence (disiplin)'dir.

Sanat eğitiminin baş amaçlarından biri, görmeyi, işitmeyi, dokunmayı, tat almayı öğretmektir. Çevresini hakkıyla algılayıp onu biçimlendirmeye yönelmek için bu gerekli ilk koşuldur. Yalnızca bakmak değil, 'görmek', yalnızca duymak değil, 'işitmek', yalnızca ellerle yoklamak değil, 'dokunulanı duyumsamak' yaratıcılık için gerekli ilk aşamalardır.

2.6 Görsel Sanatlar Dersinin Genel Amaçları

Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü, Görsel Sanatlar dersi öğretim programında birinci sınıftan sekizinci sınıfa kadar aşağıdaki gibi belirlemiştir. Bu konudaki özgün kaynak Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü, Görsel Sanatlar dersi öğretim programı ve kılavuzudur. Görsel Sanatlar

dersinin amaçları bireysel ve toplumsal, algısal, estetik ve teknik amaçlar olarak gruplandırılmıştır.

2.6.1 Bireysel Ve Toplumsal Amaçlar

1. Öğrenciye yaşamı ve doğayı gözlemlene duyarlılığı kazandırmak,
2. Öğrenciye seçme, ayıklama, birleştirme, yeniden organize etme becerileri kazandırmak; analiz ve sentez yeteneği ile eleştirel bakış açısını geliştirmek,
3. Öğrencinin yeteneklerini fark etmesini, kendine güven duygusu kazanmasını ve kendini geliştirmesini sağlamak,
4. Öğrencinin görsel biçimlendirme yolları ile kendini ifade etmesini sağlamak,
5. Öğrencinin ilgisini, bu alandaki çeşitli kaynaklarla besleyebilmek (müze, galeri, tarihi eser vb.) ve bu yolla geçmişine sahip çıkma ve geleceğini yapılandırma bilinci kazandırmak,
6. Öğrencinin her alanda kullanabilecek yaratıcı davranışlar geliştirmesini sağlamak,
7. Öğrencinin ulusal ve evrensel sanat eserlerini sanatçıları tanımasını sağlamak,
8. Ulusal ve evrensel değerleri tanıyabilme ve anlayabilme bilincini kazandırmak,
9. Geçmişten günümüze miras kalan sanat eserlerinden haz alma ve onur duyma hassasiyeti kazandırmak,
10. İş birliği yapma, paylaşma, sorumluluk alma, kendi işine saygı duyduğu kadar başkalarının işine de saygı duyma bilinci ve duyarlılığı kazandırmak,
11. Öğrencinin ruh sağlığını koruma, iç dünyasını anlatma, duygusal tepkilerini ortaya koyma ve bedenine saygı duyma bilinci geliştirmesini sağlamak;
12. Öğrenciye aklını, duygularını, zevklerini sorgulama bilinci kazandırmaktır.

2.6.2 Algısal Amaçlar

1. Öğrencinin algı birikimini ve hayal gücünü geliştirmek,
2. Öğrencinin görsel algı ve birikimlerini sanatsal anlatımlara dönüştürülmesine imkân tanımak,
3. Öğrencinin birikimlerini başka alanlarda kullanabilme becerisini geliştirmek,

- 4.Öğrenciye bilgiyi ve birikimini sanatsal uygulamaya dönüştürme yeteneği kazandırmak,
- 5.Öğrenciye yeni durumlar karşısında özgün çözümler geliştirme becerisi kazandırmaktır.

2.6.3 Estetik Amaçlar

1. Öğrencinin, sanatın ve sanat eserlerinin her zaman önemsenecek birer değer olduğunu kavramasını sağlamak,
2. Öğrenciye geçmişten günümüze miras kalan sanat eserlerinden ve doğadan haz alma, onlarla gurur duyma ve onları koruma bilincini kazandırmak,
3. Öğrenciye görsel sanatlar sevgisi ve bu sevgiyi hayatının her alanına yansıtabilme, bunu davranış biçimi haline getirebilme yeterliliği kazandırmak,
4. Öğrenciye, doğadan seçtiği veya insan eli ile üretilen nesnelere estetik birikimini kullanarak değerlendirme bilinci kazandırmak,
5. Öğrenciye kendini ifade edebilmede estetik değerlerden yararlanma yeteneği kazandırmaktır.

2.6.4 Teknik Amaçlar

1. Öğrenciye her türlü araç-gereci kullanarak görsel anlatım diline dönüştürme isteği ve kullanma becerisi kazandırarak kendini geliştirmesine imkân tanımak,
2. Öğrenciye değişik tekniklerle elde edilen sonuçların etkilerini sezdirebilmek ve öğrencilerin farklılıklardan zevk alabilmelerini sağlamak,
3. Öğrenciye farklı tekniklerin anlatım zenginliğinin farkına vardırabilmek,
4. Öğrenciye kullandığı tekniklerin dışında yeni teknikler arama isteği ve cesareti kazandırmak,
5. Öğrenciye, amacına uygun malzemeyi seçme, malzemedan anlam çıkarma becerisi kazandırmak,
6. Öğrenciye kendini ifade etme sürecinde çıkacak sorunlara teknik çözümler üretebilme becerisi ve güveni kazandırmaktır.

2.7 Görsel Sanatlar Eğitiminin İlkeleri

İlköğretimde uygulanacak görsel sanatlar eğitiminde belirlenen amaçlara ulaşılması için bazı temel ilkelerin göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Bunlar aşağıda sunulmuştur:

1. Her çocuk yaratıcıdır.
2. Her çocuk farklı algı, bilgi, sezgi, duygu dünyası ve geçmiş hayat tecrübesine sahiptir. Uygulamalarda bireysel farklılıklar göz önünde bulundurulur.
3. Uygulamalarda, görsel sanat alanlarına yönelik iki ve üç boyutlu çalışmalar ile çoklu ortam çalışmalarına yer verilir.
4. Görsel Sanatlar dersi, diğer disiplinlerle eğitim amaçlarındaki bütünlüğü kurmaya veya bireyin kendini gerçekleştirmesine katkıda bulunur.
5. Dersin işlenişi ilgi çekici hale getirilen öğrenme-öğretme yöntem ve teknikleriyle zenginleştirilir.
6. Görsel Sanatlar dersi çocuğu temel alır. Öğrenme-öğretme süreci, çocuğun kendine özgü algılama anlamlandırma evreni içinde, gelişim basamaklarına göre düzenlenir.
7. Değerlendirmede öğretmen, her çocuğun gelişim sürecini, bireysel farklılıklarını, öğrenme-öğretme sürecine katılımını ve sınıf içi performansını göz önünde bulundurur.

2.8 Temel Beceriler

Temel beceriler, öğrencilerin öğrenme alanlarındaki gelişimleriyle bağlantılı, yatay olarak bir yılın sonunda, dikey olarak da sekizinci sınıfın sonunda kazanacakları ve hayat boyu kullanacakları temel becerilerdir. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı içerdiği kazanımlarla bu temel becerilerin gelişmesini sağlayacaktır. Sanatsal ifadelerde görsel ve biçimsel anlatımın yanında, programla ulaşılması beklenen temel beceriler şunlardır:

- . Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma,
- . Kendini ifade etme,
- . Eleştirel düşünme,
- . Yaratıcı düşünme,
- . Sanat aracılığıyla iletişim kurma,
- . Problem çözme,
- . Araştırma,
- . Karar verme,
- . Bilgi teknolojilerini kullanma,
- . Girişimcilik,
- . Sorumluluk alma,
- . Başladığı işi bitirme,
- . Görsel okuma,
- . Kişisel ve sosyal değerlere önem verme,
- . Estetik bilinç kazanma,
- . Estetik algının geliştirilmesi,
- . Estetik yaşam kültürü edinme,
- . Çevre ve doğa bilinci kazanma,
- . Milli, manevi ve evrensel değerlere duyarlı olma.

2.9 Sanat Kuramı Ve Sanat Eleştirisi

Sanat kuramları sanatın felsefi yanını oluşturur diyebiliriz. Estetik biliminin başlıca konusudur, ilgilendiği alanın ta kendisidir. Sanatsal düşünme ve yaratmanın tarihi süreçlerini belirler ve gelişmelerini kaydeder. Sanat kuramının ilgi alanlarına değinecek olursak; bunları şöyle sıralayabiliriz: sanatın niteliğini, özelliklerini ve birçok sanat türünün maddeye dönüşme tarzlarını, konularını, üslupların ve akımların oluşumlarını, incelemek gibi birçok konuyu ele alır. Sanat kuramı sanatın oluşumunu ele alırken sanatçıyı da inceler ve bunu yaparken de sanat psikolojisini kullanır. Eseri biçimsel ve içerik yönünden inceler, işlev ve yapı gibi dış görünüşe göre yapılan hayalci akıl yürütmeler yapar. Sanat tüketicisiyle de ilgilenir ki bu sanat sosyolojisinin alanına girer, sanat ve sanat tüketicisi ilişkilerini, sanatın toplumsal

yansımalarını, sanat izleyicisinin gelişme süreci ve aynı zamanda bilinçlenme süreçleriyle de ilgilenir. Bizim ilgilendiğimiz konu olan sanat tarihi ve sanat eleştirisi de sanat kuramının başlıca kaynaklarından. Geçmişteki sanat akımlarını ve sanat görüşlerini irdelerken sanat tarihi ve sanat eleştirisinden faydalanır.

Sanat eleştirisi öyleyse nedir? Sanat kuramından nerelerde ayrılmaktadır? Sanat eleştirisi için, kısaca “sanatın sanat bilimi çerçevesi içinde ve daha çok çağdaş sanat yaratıları üzerinde durularak yargılanma ve değerlendirilmesi” denebilir. Bu çözümleme, yargılar ve değerlendirmeler, aynı zamanda dönüşümlü olarak gene sanatı etkiler. Sanat eleştirisi de yan düzence (disiplin) ve bilim alanlarından (sanat tarihi, sanat kuramı, sanat psikolojisi ve sanat sosyolojisi gibi) yararlanır. Sanat eleştirisi, estetik bilimine ve sanat kuramına da gereç verir. Alanlar arasındaki bu etkileşim dolayısıyla, çoğu kez sanat kuramı ile sanat eleştirisi iç içe geçer. Günün yaratılarıyla ve çoğunlukla tek tek ürünlerle uğraşan sanat eleştirisi, böylece bu tek yaratıdan ve eserden çıkarak yaratıcı biçimde ileriye yönelik düşüncelere yönelmelidir. (San, 2004: 68)

Sanat eleştirisinin en güç yanı, nesnel, yansız, bağımsız estetik ölçütler kullanma zorunluluğunda yatar. İlk örneklerine, gene Antik çağda rastladığımız sanat eleştirisi, asıl 18. yüzyıl ortalarında, Fransa’daki ele alınış biçimiyle daha bağımsız olarak karşımıza çıkmaktadır (1759-81 yıllarındaki yayınıyla D.Diderot). Sanat kuramıyla yakın ilişkisi, dolayısıyla bu kuramlara dayalı ya da benzer doğrultularda gelişen sanat eleştirisi yöntemleri de değişik biçimlerde sınıflanabilirler:

2.9.1 Sanat Eğitiminde Sanat Eleştirisinin Öğretimi

Ünlü düşünür Herbert READ sanat ve sanat eğitimiyle ilgili “*sanat hayata uygulanan öyle bir mekanizmadır ki, onsuz toplumlar dengelerini kaybederler.*” der. Sanat eğitiminin, bireyin hatta toplumun gelişimini önemli ölçüde etkilediği, batı toplumlarında 17. yy sonlarında anlaşılacak değişik boyutlar kazanmıştır. Ancak 20. yüzyılda kavranabilmiş ve eğitim sistemi içinde pay ayrılabilmiştir. TÜRKDOĞAN ’ da sanat eğitimini 20. yüzyıla özgü bir sanat etkinliği olarak tanımlamıştır. Günümüzde sanat eğitimi okul öncesinden yüksek öğrenime kadar

süren, yaygın eğitimde yerini almış, hala gelişim gösteren ve henüz üzerinde uzlaşmamış bir süreçtir.

İlköğretimde görsel sanatlar dersi içinde yer alan sanat eğitimi içinde eğitsel sanat eleştirisi çok yeni sayılabilecek biçimde yer almaktadır. Pratikte çok yaygın biçimde kullanılabilirliği pek söz konusu değildir. 1998 yılında Resim Öğretmenliği Lisans Programına alındığını göz önünde bulundurursak, bu tarihten günümüze dek yetişen öğretmenlerle uygulamaya girebilmiştir.

Amerika Birleşik Devletleri'nde konuya olan duyarlık 1960'ların sonundan itibaren başlamış görünmektedir. Ohio Devlet Üniversitesi'nde 1966 yılında başlatılan sanat eğitimi seminerlerinde sanat eleştirisi gündeme gelmiş, sanat derslerinin estetik karakteri, sanatsal beğeni oluşumu ve asıl önemlisi öğretmenin bu yöndeki görevi tartışılmıştır (Yılmaz,1998: 54).

Eleştiri genel kanının aksine yalnızca sanatın bir sanat yapıtının irdelenmesi değil aynı zamanda bir sanat yapıtı ile karşı karşıya olan teke tek ilişkilerde buluna alıcının (sanat yapıtını okuyan dinleyeni, seyreden, gören, izleyen kişinin) bilgilendirilmesi, yönlendirilmesidir. (Erinç, 2004,9) Feldman (1970) sanat eleştirisini bir sanat araştırması ve sanata karşı duyarlı tepki verme süreci olarak değerlendirir. Sanat eleştirisi bireylerin çevrelerini daha iyi anlayabilme yetenekleri üzerinde durur. Öğrencilere bakmayı öğreterek görsel algılarının gelişimini sağlar. Öğrenciyi edilgenlikten kurtararak araştırmaya sevk eder, bireyi aktif hale getirir. Sanat eleştirisi sürecinde öğrenci, sanat tarihi ve estetik hakkında bilgi edinip, araştırma konusuna paralel sanatsal uygulamalar da yapabilecektir. Birleştirilmiş sanat eğitiminin de savunduğu temel görüş budur.

Boydaş sanat eleştirmeni ve sanat tarihçisi konusunda, Leonardo da Vinci'nin "birbirine yaslanan iki zayıflık bir kuvvet meydana getirir" sözünü aktarmakta ve bu konudaki yorumuna şöyle devam etmektedir. Nasıl ki bir kemerin iki yarısı tek başına ayakta bile duramazken, birbirlerine yaslanarak bir bütün haline geldikleri zaman, tonlarca ağırlığı taşıyabilmektedir. Aynı şekilde sanat tarihçi ile sanat eleştirmeninin ilgi amaç ve yöntemleri birbirlerinden belirli bir şekilde farklı olmasına rağmen, birbirlerini destekledikleri zaman çalışmaları

anlam ve bütünlük kazanacaktır. Sanat tarihçisi incelenecek nesnelere ortaya çıkarırken, eleştirmende bunları değerlendirmeye alır.(Gökay,1998:44)

Eleştiri öğretiminin öğretmen açısından da çeşitli zorlukları vardır. Zaman zaman öğretmenin rehberliği öğrencinin aldığı bilgilerden öteye geçememesine neden olabilirken, sanat tarihinin bilgilerinden fazlaca yararlanılması öğrencinin kendi yorumlarını geri plana iterek araştırma yapma zorunluluğu hissetmesine neden olabilir. Bu zorlukları tespit eden Stinespring (1992), *Disipline Dayalı Sanat Eğitimi ve Eleştiri (DBAE and Criticism)* başlıklı makalesinde, Feldman'ın geliştirdiği sanat çözümleme stratejisini ve Mittler'in çabalarını olumlu bulur. Mittler'in yaklaşımı olgusal ve doğrudan sanat yapıtına yöneliktir. Sanat tarihi bilgisi gerektirmez, sadece tasarım prensiplerini bilmek ve yapıt üzerinde göstermek yeterlidir. (İNCE,2007: 91) eğitimde uygulama açısından kolay ve uygulanabilir bir yöntemdir.

Biraz öncede belirttiğim gibi, sanat eleştirisinde sanat tarihini kullanma zorunluluğu, öğrencilerin bağımsız, serbest yorum yapamamasına, sınırlandırılmasına ve eseri yorumlama çabasında öğrencinin önünün kapanmasına sebep olabilir. Burada öğretmenin öğrenci seviyelerini de doğru belirleyerek iyi bir yönlendirmede bulunması önem kazanmaktadır. Öğrencilere en başından sanat tarihsel bilgiler vermek yerine, onları açık uçlu sorularla yönlendirip, hiç bağlam araştırmasına girmeden eser hakkındaki izlenim ve yorumlarını söyletmek ya da yazdırmak doğru olacaktır. Bağlamsal araştırma sonradan eklenip, öğrencinin yorumlarını gözden geçirip yeniden ele alması da bu tıkanıklığın önünü açabilecektir. Ama burada söylemeden geçemeyeceğim, görsel sanatlar dersinin kırk dakika olan süresi içinde ve sınıf ortamında bunların hakkıyla uygulanabilirliği de ayrı bir araştırma konusudur.

Amerikan sanat eğitimi literatürü, sanatın doğası ve estetik deneyim (yaşantı) kavramlarını sıklıkla kullanmakta ve bunların anlaşılabilmesi için eleştiriyi önemli bir itici güç olarak görmektedir. Sanat yapıtları üzerinden, toplumsal kültür değerlerinin ve demokrasiye koşut gelişen insani değerlerin anlaşılması yine sanat eleştirisi öğretimi ile ilişkilendirilmektedir. Buna ek olarak, günümüz iletişiminde önemli hale gelen görsel okur-yazarlık, genel anlamda sanat dersleri

kapsamında değerlendirilmektedir. 1990'lara kadar çeşitli sanat eğitimi uzmanları tarafından dilsel ya da olgusal çözümler ile sanat tarihi ve estetik tabanlı görüşler, sanat eleştirisi öğretimi için önerilmiştir (Hurwitz & Day,1995). Ancak, Feldman (1987)'ın betimleme, çözümler, yorumlama ve yargı aşamalarından oluşan, formal yaklaşımı hem araştırmacı, hem eğitici olması bakımından kabul görmüş ve kısa sürede yaygınlaşmıştır. (İNCE,2007: 91)

Eleştirinin hem yazılı hem de sözel bir dil etkinliği olduğunu göz önünde bulundurursak, sanat eserlerini anlamak ve yorumları aktarabilmek için belli bir seviyede sözel yeterliliğe, sanatsal kavram bilgisine, kelime dağarcığına, dili kullanma ve yazma becerilerine gereksinim vardır. Ama bilinmelidir ki eleştiri, en alt sınıftan en üst sınıfa kadar doğru seviye tespiti yapıldığında uygulanabilir bir yöntemdir.

Bu yönlendirmenin nasıl olacağı konusunda ;İnce,(2007) Alt sınıflarda somut, biçimsel örüntüsü kolay anlaşılabilen yapıtlar seçilerek katılım sağlanmasının gerekliliğini vurgular. Yeni kavramların öğretiminde, sözcük oyunlarına başvurulabileceğini söyler. Eleştirinin öğrencinin başta konuşma ve yazma becerilerini geliştirdiği ve yeni sanatsal kavramlar öğrendikleri aynı zamanda sanata yakın bir duruş kazandıkları kesindir. Sanat eğitimi konusunda devamlılık olması sanatsal eğitimin bir parçası olarak görülebilir.

İnce,(2007) Alt sınıflardan, üst sınıflara doğru, sanat eleştirisi etkinliklerinde süreklilik sağlandıkça, öğrencilerin sanatı anlamaları ve haz almaları kolaylaşır der. Bireyin, sanat yoluyla kendini gerçekleştirmesinde ve aynı zamanda potansiyel sanat izleyicisi (okuru) olmasında, bu çabaların önemli rol oynadığını söyler.

2.9.2 Feldman'ın Eğitsel Eleştiri Yaklaşımı

“Feldman, bir sanat yapıtını tartışmak için bir yöntem geliştiren ilk sanat eğitimcisidir”(Kırıçoğlu, Stokrocki,1997: 1.25) Feldman (1970)'ın eğitsel eleştiri yaklaşımı, yapıtla ilgili kapsamlı bir soru sorma sürecidir diyebiliriz. Yapıtla ilgili cevaplanabilecek bütün soruları soran bir eleştiri etkinliğidir. Yapıtla karşı karşıya kalan izleyici temel olarak aşağıdaki dört sorudan yola çıkarak yapıtla etkileşim

sürecini başlatmış olur. Eser hakkında kapsamlı bir bağlamsal bilgiye sahip olmadan da, eleştirilenler de, sanat izleyicileri de, öğrencilerde bu süreci kullanabilirler. Araştırmacı sanat eleştirisinde aşağıdaki sorularla işe başlanabilir.

- a. Yapıtta neler görünüyor? (Betimleme)
- b. Görünen öğeler nasıl düzenlenmişler? (Çözümleme)
- c. Ne söylemek (anlatmak) istiyor? (Yorumlama)
- d. Yapıt hakkında ne düşünüyorum, neden? (Yargı)

Bu sorgulama eğitsel sanat eleştirisi olarak adlandırılır. Burada eleştiri olarak, iki farklı sanat eleştirisi vardır. Birincisi, “**öznel (içsel) eleştiri** sürecidir; sanat yapıtını gözleme (görme) sonrası ortaya çıkan duyuşsal ve sezgisel bilginin, bir anlam bütünü oluşturarak, sözel ya da yazılı açıklanmasıdır (İNCE,2007: 92). Burada içsel ipuçları ve yapıtta gizli anlamlar başka bir kaynağa başvurulmaksızın yapıt üzerinde aranır. Eleştiri bu aşamada da bırakılabilir. Ancak bu aşama öznel olarak kalacaktır. Süreci daha da devam ettirdiğimizde eserle ilgili bilgi kaynaklarından faydalanılır. Genellikle sanat tarihi, zaman dizinsel, sanat psikolojisi, sanatçıya dönük ve sanat sosyolojisi, sosyo-kültürel bilgiler sunduğu için devreye girer. Buna da **bağlam** , (*dışsal*) eleştirisi denmektedir. Mitler (1986). Mitler’ in içsel ve dışsal eleştiri olarak adlandırdığı bu yaklaşımı; Wolff ve Geahigan (1997) eleştiri çeşitlerinde bunu **biçimsel eleştiri (yapısal)** ve **bağlam eleştirisi (toplumsal, psikanalitik, ideolojik)** şeklinde sade biçimde açıklamışlardır.

Feldman (1987)’in dört aşamalı eğitsel eleştiri yöntemi şöyledir:

2.9.2.1 Betimleme

İzleyicinin yapıttaki görsel unsurları fark edip, belirleme aşaması olarak adlandırılabilir. Objektif olarak değerlendirilmesi gereken bu süreç, nesnel fikirler belirtme aşamasında olduğundan dikkat ve özen ister. Sadece görünür olanla ilgilenilip, yapıtta var olan anlamlandırmalardan, duygu yüklemelerinden bu aşamada bahsedilmemelidir. Burada öğretmenin titizlikle bunları ayıklaması ve doğru yönlendirmesi önemlidir. İnce,(2007) Diderot’ un, 18. yüzyılda betimsel

yaklaşımı eleştiride kullanan ilk eleştirmen ve düşün adamı olduğunu belirtir ve ekler betimleme, eldeki verilerin ortaya konulması ile eleştiriye giden yolun başlangıcıdır.”

Bu başlangıç evresinde yapıtla karşı karşıyayken sorulabilecek bazı sorular aşağıda verilmiştir:

— Ne görüyorsunuz?

— Bu hangi sanat formudur? Malzemesi nelerden oluşuyor? (Resim, özgün baskı, yontu, seramik, gibi)

— Konu nedir?

— Hangi çizgiler sanat yapıtında etkin görünüyor? (Düz, eğri, diğerleri)

— Hangi renkler kullanılmış?

— Hangi şekiller sanat yapıtında etkin görünüyor? (Soyut, geometrik, organik, amorf)

— Ana örüntü ve dokuları neler? (Kırışoglu ve Stokrocki, 1997)

Yukarda bahsettiğimiz gibi yapıt eleştirisini öznellikten nesnellığe götürmek istediğimizde, eleştiri basamağının bu aşamasında yapıtla ilgili bağlamsal araştırma bilgileri eklenebilir. Bunlar eserin sanatçısına yönelik, yapıldığı tarihe yönelik bilgiler olabilir.

— Sanatçısı kim? Sanatsal biyografisi nasıldır?

— Yapıt hangi döneme ait? Dönem özellikleri neler?

—İçerik nedir? Yapıtta neler oluyor?

2.9.2.2 Çözümleme

Temel tasarım bilgisine dayanan bir aşama olarak tanımlanabilir. Eserin kompozisyonu üzerinde inceleme yapılır. Çizgi, renk, örüntü ve bunlar arasındaki ilişki üzerine yapılan bir çözümlemedir. Bağlamsal kapsamda sanatçının üslubu ve kullanılan teknikte bu aşamada ele alınmaktadır.

İnce,(2007) alt sınıflardan itibaren sınıf ortamında tartışarak yapılan çözümler, sanat terimlerinin öğrenilmesini sağlayabilir önerisinde bulunur.

Bu aşamada sorulan ve yanıtlanmaya çalışılan sorular aşağıdaki gibidir:

- Şekiller (formlar) nasıl düzenlenmiş? (Simetrik, üçgen, dikey, dairesel, birbirini örten, kesişen. Saydam kağıt kullanarak resimdeki yön akısını bulunuz)
- Renkler nasıl düzenlenmiştir? (Açık-koyu, soğuk-sıcak renkler arası ilişkiler, doygunluk ve ışık oranları nasıl ?)
- Uzam (espas-boşluk) nasıl düzenlenmiş? (Ön plan, orta plan ve arka planı bulunuz.)
- Lekeseli dağılım nasıl? (Açık, orta, koyu değerleri tespit ediniz. Saydam kağıt üzerinde gösteriniz.)
- Sanatçının tekniği kullanmasındaki yetkinliği ve tarzı hakkında bilgi veriniz? (Örneğin, boyama stili, fırça tuşları gibi) (Kırısoglu ve Stokrocki, 1997).

2.9.2.3 Yorumlama

Yorumlama, resmin içeriğinden çıkan, söylenmeyen ama söylenmek istenileni ortaya çıkarma, anlamlandırma sürecidir. İzleyici burada yapıtı izlerken neler hissettiğini, yapıtı etkileşim sürecinde topladığı verileri açığa vurmaktadır. Öznellik gerek tiren bir aşama diyebiliriz. Eserde bulunan sembol, imge ve mecazların yorumlanması, çözümlenmesi bu aşamada gerçekleştirilebilecek bir etkinliktir. Bu aşama süreci, duysal bağlantılar, simgeler, çağdaş ve tarihi önem ve yorum gibi aşamaları içinde barındırır. Öyleyse burada da yine eserle ilgili tarihsel sürece yönelik sorular sorabilir ve tarihsel bilgilere yer verebiliriz.

Yorum yapma aşamasında sorulabilecek temel sorular aşağıdaki gibidir:

- Bu yapıttan ne anladım?
- Neler hissediyorum? (mutlu, üzüntülü ya da başka bir etki altında)
- Renkler neyi simgeliyor?
- Geçmişte nasıl anlaşılıyordu? (yakın döneme ait bir yapıt değilse)

- Simgeler, mitolojik öğeler var mı? Varsa anlamları neler?
- Bilmediğiniz başka kültürel motifler var mı? (Karşılıklarını araştırınız)
- Anlam kurgusu ile sanatçının yaşamı arasında ilişki kurulabilir mi?

Elbette ki adından da anlaşıldığı üzere, bu süreci sadece soru sorma ve bu sorulara verilen düz cevaplar olarak algılamak yanlış olur. Sorular ve cevapları arasındaki bağlantıları sezip, hissettiklerini aktarabilmek önemlidir. Elbette ki bu bağlantı kurma olayı çeşitli yaş gruplarına göre farklılıklar gösterecektir, beklentiler ona göre ayarlanmalıdır.

2.9.2.4 Yargı

Diğerlerinden farklı olarak uzmanlık gerektiren bir aşamadır denilebilir. Bundan önceki, betimleme, çözümlenme, yorumlama aşamalarındaki bilgilerden yola çıkarak bir sonuca varabilme ve yapıtın yakın olduğu estetik kuramını belirleme aşamasıdır. Bir uzman görüşü olduğunu söylesek de eleştirmen olmayan birinin de belli bir yargıda bulunması mümkündür.

Bir sanat kuramı, nesnelere ya da olayların neden sanat olarak düşünüldüğünü açıklama çalışmasıdır (Katz,1995). Katz' ın bu tanımından da yola çıkarak yargı aşamasında sorabileceğimiz soruları şöyle ifade edebiliriz.

- Bu sanat yapıtı mıdır?
- Neden sanat yapıtıdır? Sorularını temel alır.

Erinç(2004: 85), yapıtı bütün olarak algılayan eleştiri türlerini açıklarken, *teknik, psikolojik, estetik, sosyolojik, felsefi*, olmak üzere beş tür yargı alanına ayırmıştır. İlk üçünün ancak uzmanlar tarafından yapıldığında bir değer ifade edeceğini vurgular.

Teknik ölçütte iki tür soru ve cevabından bahsedebiliriz. Burada sanat alıcısı “bu resim bana ne diyor”, “bu dediğini nasıl diyor”. Yapıtın *neyi nasıl veriyor* sorusuyla incelenmesi, yapıt içeriğiyle bağlantı kurulmasını sağlıyor. *Neyi, nasıl*

veriyor? noktasında konu ile içeriğin bir tür hesaplaşması söz konusudur. Ortalama bir izleyici, yapıtı anlamak için yapma edimini çözmeye çalıştığında; teknik açıdan yapıtla bir temasa geçmiş sayılır. Bu gerçekleşmiyorsa, sanat yapıtı olarak kabul etmeyecektir. Profesyoneller, bunu biçimlendirme kuramlarına ve yöntemlerine dayandırırılar.

Psikolojik ölçüt, sanatçı ve sanat izleyicisi olmak üzere iki boyutu vardır. İzleyici, bu yapıt *bana ne diyor?* sorusuna başta yanıt aramak ister. Burada yapılması gereken yapıttan kaynaklı duyguları ve bu duygu doyumunu ifade etmek değil bu doyumun sağlayan yapıttaki unsurları ortaya koyabilmektir. Uzmanlar, sanatçısına yönelirler ruhsal öğelerin hem biçim hem içerik açısından nasıl ortaya konduğunu anlamak ve bir yargıda bulunmak için psikanaliz kuramını dayanak olarak görürler.

Estetik ölçüt, izleyicide var olan önyargılı (bilinçli) güzellik anlayışının, karşı karşıya kalınan yapıtta aranmasıdır. Kişi, yapıtın kendi güzellik anlayışına ne derece seslendiğini sorgular. Örtüştüğünde sanat yapıtı olarak değerlendirecektir. Bir uzman için estetik ölçüt, güzellikten öte, tarafsız ve çok yönlü irdeleme anlamı taşımaktadır. *Sosyolojik ölçüt*, alıcı konumundaki izleyicinin süregelen hayatında edindiği toplumsal ideolojiyi ölçüt olarak kullanıp, yapıtta bu ölçütleri aramasıdır. Toplumsal yapılarla ilgili bilgi salt ideolojik ölçüt olarak değil, bilinç düzeyinde kullanıldığında yani, dönemsel özelliklerin bilinmesi yapıtı çözümlmek için referans olarak kullanıldığında, yargıya dayanak oluşturacaktır.

Felsefi ölçüt ise, teknik ve psikolojik çözümlmelerle sanat yapıtı olduğuna ilişkin kesin yargıya varılmış bir yapıt üzerinden, “*ne kadar sanat yapıtı?*” olduğunu sorgulayan ve bir anlamda kendi türleri içindeki konumunu da belirleyen ölçüttür. Ontolojik olarak ya da sanat felsefesi içindeki kuramlardan destek alabilir (Erinç,2004: 90). Bu açıklamalar, özellikle eleştirmenlerin yargı noktasında sanat kuramlarını referans aldıklarını vurgular niteliktedir. Mittler (1986), Yılmaz (1998), Boydas (2004) çalışmalarında, bu görüşü desteklemektedirler.

Tablo 1 Eğitsel Sanat Eleştirisi – Sanat Kuramları İlişkisi

Eğitsel Sanat Eleştirisi Aşamaları	Sanat Kuramları
—Betimleme	— Yansıtmacı Sanat Kuramı — Biçimci Sanat Kuramı
—Çözümleme	— Biçimci Sanat Kuramı
—Yorumlama	—Anlatımcı Sanat Kuramı
—Yargı	-

Tablo 1 de görünen ilişki, görüldüğü kadar keskin ayrımları olmamakla birlikte, Feldman (1987)'in tüm kuramları eleştiri sürecinde değerlendirdiğini göstermektedir. Burada sözü edilen yargı, *estetik (sanatsal) değer* anlamı taşımaktadır.(İnce, 2007)

Aşağıda Tablo- 2 'de sanat öğretmeni adaylarına önerilen, ilköğretim ve ortaöğretim sanat öğretimi, sanat eleştirisi ünite planları yer almaktadır. Yukarıda açıkladığımız, eğitsel eleştiri öğretimi temel alınmıştır. (İNCE,2007) Planın güncellenmesi bakımından aşağıdaki hedef davranışların eklenmesini önermiştir:

- Güncel sanat yapıtlarını inceleme ve değerlendirebilme.
- Sanat eleştirmenlerini tanıma ve eleştiri yazılarını üsluplarına göre ayırt (tasnif) edebilme, karşılaştırma.
- Farklı sanat formlarına (resim, sinema, tiyatro, fotoğraf) yönelik eleştiri metinlerini araştırma ve kavrama, karşılaştırma

Tablo 2 1998 RÖLP - İlköğretim Sanat Öğretimi Sanat Eleştirisi Ünite Planı*

<p>Hedef Davranışlar</p> <p>1 Tanımlama, çözümlenme, yorum ve yargılama gibi sistematik evrelerde sanata eleştirel açıdan bakabilme</p> <p>2 Bir sanat yapıtındaki ana konuyu betimleyebilme</p> <p>3 Bir sanat yapıtındaki sanat elemanlarını ve ilkelerini ve bunların ilişkilerini çözümlenebilme</p> <p>4 Bir sanat yapıtındaki anlamları, duyguları ve simgeleri yorumlayabilme ve alternatif yanıtlar verebilme</p> <p>5 Öğrenciler için sanat tartışmalarına ve süreci anlamalarına yardım ederek öğretim kolaylıkları tasarlayabilme</p>
<p>Öğretim Süreci (Etkinlikler)</p> <p>Etkinlik 1</p> <p>Sanat eleştirisinin doğasının, sanat eleştirisi evrelerinin öğretilmesi ve tartışılması. Sanat eleştirisi nedir? Eleştiri türleri nelerdir? Niçin sanat eleştirisi öğrenmeliyiz? Sanat eleştirmenleri ne yapar ?</p> <p>Etkinlik 2</p> <p>Sınıf içi tartışma; gerçek bir resim ya da yontuyu inceleyerek yanıtları kara tahtada listeleme ve üzerinde tartışma.</p> <p>Etkinlik 3</p> <p>Bir sanat yapıtını inceleyerek eleştirisini yazma. Ünlü bir eleştirmenin bir eleştiri yazısının sınıfça incelenmesi.</p>
<p>Öğretme ve Öğrenme Yaklaşımı</p> <p>Anlatma, tartışma, küçük grup çalışması, ev ödevi.</p>
<p>Ölçme ve Değerlendirme Yaklaşımı</p> <p>1 Sanat eleştirisi nedir ? Eleştiri türlerinden ikisini açıklayın.</p> <p>2 Sanat eleştirisinin dört evresini anlatın.</p> <p>3 Yorumlamada anlamı kurmak için hangi özellikler göz önünde bulundurulmalıdır?</p> <p>4 Bir sanat yapıtını yargılamak için kullanılan dört temel estetik kuramı saptayın.</p>
<p>Araç Gereçler:</p> <p>Anket formları ve özgün sanat yapıtı, kara tahta, tebeşir, büyüteç.</p>

*Özgün Kaynak: KIRISOGLU, O. T., STOKROCKI, M. (1997). İlköğretim Sanat Öğretimi, Ankara: YÖK/ Dünya Bankası MEGP, Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi Yayınları.

Aşağıda, Tablo:3 de Bloom'un aşamalı sınıflamasıyla, Feldman'ın eleştiri aşamalarının karşılaştırmalı olarak tabloya dökülmüş olarak Picasso'ya ait Guernica adlı eserin örnek inceleme aşaması gösterilmiştir.

Tablo 3 Bloom'un Aşamalı Sınıflamasına Göre Sanat Eleştirisi Sorgulama Örneği

Bloom Sınıflaması	Anahtar Sözcük	Örnek	Feldman'ın Eleştiri Aşamaları
Bilgi	Anımsamak	Guernica resmini kim yaptı?	Tanımlama
Kavrama	Anlamak	Guernica'nın konusunu açıkla.	Tanımlama
Uygulama	Çözmek	Guernica'nın içeriği (teması) ile gerçekleşmesi mümkün bir olay arasında ilişki kur.	Tanımlama Çözümleme
Analiz	Sıralamak	Picasso, Guernica'da kompozisyon ilkelerini nasıl kullanmış?	Çözümleme
Sentez	Yaratmak	Kendini Guernica'da hayal et ve bir yaşam hikâyesi kurgula.	Yorumlama
Değerlendirme	Yargılamak	Guernica resmi hakkında ne / neler düşünüyorsun?	Yargı

*Özgün Kaynak: İNCE. B. (2007). Türkiye'de Sanat (Resim) Eğitimsi Yetiştirme Sürecinde Sanat Eleştirisi Dersine İlişkin Öğrenci Tutumları - Öğretim Etkinlikleri Ve Sanat Etkinliklerini İzleme Edimi İlişkileri, Yayınlanmamış Doktora Tezi.

2.10 Sanat Tarihi

Sanat tarihi, insanlık tarihi boyunca, geçmişten günümüze değin üretilmiş tüm sanat yapıtlarını ve sanatçıları inceleyen, çözümleyen bilimsel bir disiplindir.

19. yüzyılda Almanya'da akademik araştırma alanı olarak kabul görmesiyle birlikte, özellikle 20. yüzyılda Wölflin, Warburg ve Dilthey gibi kuramcılarının yöntemsel yaklaşımları gelişmesine sebep olmuştur. Rönesans döneminde sanatçıların yaşam öykülerini ve üsluplarını kaleme alan Vasari, sonraki kuşakları etkilemiş öncü bir sanat tarihçisi hatta eleştirmen olarak görülebilir (Artut, 2001:47).

Sanat yapıtları hakkında kronolojik ve sistematik sıralamalar yapabilmek, yapıldıkları dönem ve kültür özelliklerini, zamanın etkisini, biçimleri (üslup) araştırmak sanat tarihinin genel amacıdır; bu da hem yerel hem de dünya kültür tarihine katkı sağlar. Kleinbauer(1989), sanat tarihinde kullanılan, içsel (yapıt yoğun) ve dışsal (bağlam içinde) inceleme yöntemlerinin sanat eğitiminde kullanılabileceği görüşündedir. İçsel incelemede, sanat yapıtının kimliği, tekniği, kullanılan üslup, ikonografisi ve kendine özdeş diğer yapıtlar içindeki konumu sorgulanır. Bağlam araştırmasında ise yapıtın ortaya çıkmasında etkili olan koşullar; sanatçının biyografisi, kimlerden destek aldığı, sosyal, kültürel ve tarihsel özellikler öne çıkar. Sanat tarihindeki sorgulama, eğitsel bir tavır olarak sanat eleştirisi disiplini ile benzerlikler göstermektedir (Yılmaz, 1998: 34- 38).

2.11. Sanat Tarihi Eğitimi

Sanatçılar yapıtlarını oluşturma süreçlerinde, sezgi, duydu, us, bedensel katılım yapılan çalışmada yer alır. Bu süreç sonunda ortaya çıkan değerli bir üründür. Sanatta da bilimde ki gibi bir birikim söz konusudur. Yapıtlar kendilerden önce yapılmış yapıtlardan izler taşırlarken, kendilerden sonrakilere de ön ayak olurlar. Bu aşamalarla sanat geçmişten günümüze gelirken, geçirdiği tarihsel süreçler içinde değişime uğrar ve öyle ulaşır. Tabi ki sanat tarihi öğretilirken amaç sadece tarihi bir sıralama ya da kronoloji öğrenmek değildir. Amaç öğrencilere sanat tarihinin yaşayan bir süreç olduğunu kavratmak ve bu bilinci kazandırmaktır. Bu doğrultu

ilerleyen bir sanat tarihi eğitimi, sanatı tanımak, öğrenmek ve seçmek için bir birikim sağlarken, aynı zamanda, öğrencilere yaratma sürecinde faydalı olacak bir birikim oluşturacaktır, temel niteliği taşıyacaktır.(Kırıçoğlu,2005:136)

“Sanat eğitimi içinde yer alan öğretim alanlarını .” (Kırıçoğlu, 2005: 121) aşağıdaki gibi sıralamıştır.

1_ Uygulama boyutundaki yaratıcı çalışmalar: Görsel sanatların resim, heykel, grafik sanatlar, seramik, dokuma v.b. alanlarında doğrudan araç ve gereçle çalışmayı gerektiren uygulamalı alan.

2_ Sanat eleştirisi: Sanat yapıtı incelemeye, onlardan tat almaya ve giderek eleştiriye ulaşan eleştirel alan.

3_ Sanat tarihi: Kültürler içinde sanatın değişimini inceleyen, tarihsel süreçle bağlantılı olarak sanatı irdeleyen sanat tarihi ya da kültürel alan.

4_ Estetik: Doğada ve sanatta güzeli arayan; “sanat nedir” “sanat ne içindir” sorularını tartışan alan

Sanat eğitiminin en önemli parçalarından biri olan sanat tarihi öğretimi, günümüzde bir takım sorunlar yaşamaktadır. Ülkemizde genellikle uygarlık tarihi kapsamında düşünülen sanat tarihi, günümüze ve günümüzdeki sanat eserlerine ulaşmadan öğretilir. Teorikte planlarda yer almasına rağmen, yapıtları yerinde görme alışkanlığı pratikte uygulanmadığından, öğrencilerin gerçek yapıtları görmekten uzak kaldıkları bir gerçektir. Bu aşamada sanat tarihi derslerinin müzelerle birlikte götürülmesinin oldukça gerekli olduğunu belirtebiliriz.

Resim 1 Deney grubu öğrencileri İzmir Devlet Resim Heykel Müzesi gezisi sonrası uygulama çalışmalarını gerçekleştirirken.

2.12 Sanat Tarihi Öğretimi Nasıl Yapılmalıdır

“Sanat Tarihi Öğretimi Nasıl Yapılmalıdır?” sorusunu Olcay Kırıoğlu “*Sanatta Eğitim*” adlı kitabında şu şekilde maddelendirmiştir:

1. *Sanat tarihi öğretiminde yakın çevre ve yakın çağ ilkesi uygulanmalıdır. Bu ilkenin uygulanmasında üç yarar vardır: Birincisi, yakın çevre ilgiyi sürekli canlı tutar. İkincisi, gerçek yapıtların çevrede bulunmasıyla bu kültürel varlıkların tarihsel ve sanatsal değerlerini öğrenci daha somut olarak kavrar. Üçüncüsü, geçmişin nesnel olarak öğretimiyle sanat yapıtı inceleme birleşerek sanat tarihi kuruluktan kurtulmuş olur. Yakın çevrede bulunan yapıtlardan hareket edilerek öğrenilen bir sanat tarihi, aynı zamanda öğrenciye sanatta sürekliliğin bir gelişme değil bir değişme olduğunu da kavratacaktır.*

2. *Sanat tarihi öğretiminde öğrenci aktif bir rol almalıdır. Bu canlılık zaman zaman kıyaslamaların, benzetmelerin ve zıtlıkların ortaya çıkarılmasıyla sağlanabilir.*
3. *Sanat tarihi öğretimi, sanat yapıtı inceleme ile yeri geldiğinde birlikte yürütülmelidir. Böylece sanat tarihi salt bilgi yükü olmaktan çıkıp, öğrencilerin bütün duyu, algı, yorum ve çözümleriyle katıldıkları bir uygulamalı çalışma alanı olmalıdır.*
4. *Sanat tarihi dersinin dili yalnız ve öğrencilerin anlayacağı bir biçimde olmalıdır. Ancak, bu hiçbir zaman konunun yüzeyselleştirileceği anlamına gelmemelidir. (Kırıçoğlu, 2005: 136-137)*

Resim 2 Deney grubuyla drama yöntemiyle işlenen örnek bir sanat tarihi dersi

Sonuç olarak, “Sanat tarihi, okullarımızda daha çağdaş ve yeni bir anlayışla ele alınmalıdır. Sanat tarihi kitaplarda hangi sıralama içinde olursa olsun, öğretmen

yakın çevredeki yapıtlarla ilişki kurarak dersine canlılık kazandırmalıdır. Bu çalışmalar içinde çağdaş sanat hiç ihmal edilmemelidir.” (Kırışoğlu, 2005: 137)

Resim 3 Deney grubuyla drama yöntemiyle işlenen örnek bir sanat tarihi dersi

2.13 Sanatsal Uygulama

DDSE modeli, öğrenme açısından disiplinler arasında bir denge stratejisi önermektedir. Bunlar içinde bulunan atölye eğitimi de önemli bir alan olarak yadsınamaz. Uygulama (yaratma) sürecinde öğrenci, imgelerini, düşüncelerini, duygularını bir gereçte somutlaştırır. Bu alanda çocuk malzemenin başına geçtiğinde sanatçı ile aynı süreçleri yaşadığından, sanatı ve sanatçıyı anlamaya yönelik empatik bir süreç ve bunun için doğru bir alan olduğu söylenebilir. Bu empati sonucunda öğrenci sanatsal yaratma sürecini algılayacak, sanat yapıtlarının yapılış süreçlerini, içten kavrayacak ve değerlendirme aşamasında da fikir sahibi olacaktır. Okulların hepsinin fiziksel olanaklarının her teknikteki çalışmaları uygulamaya yetecek fiziksel

koşullara sahip olmadığı bir gerçek, bu aşamada da olanaklar elverdiği alanda uygulanabilir çalışmalar yapılabilir.

İlköğretim altıncı ve yedinci sınıf evresindeki çocuk resimsel gelişim açısından kritik bir noktadadır. Gerçeklikle birebir örtüşen resimler çizmeye çalışırken içine girdiği sıkıntı onu tamamen uygulama çalışmalarından uzaklaştırabilir. Bu aşamada nesnel gerçeklik içermeyen, soyut biçimlerle ilgilenmek doğru bir yöntem olacaktır.

“Bu evrede, yaratıcı sanat yapma bir seçme, sıralama, düzenleme, şekillendirme deneyimi yoludur... Bu yaşta gerçekliğe ilk adımı attıklarından çizmekten hem hoşlanır, hem de nefret ederler. Gerçekleri aktaramadıklarından düş kırıklığına uğrarlar” (Kırıçoğlu, Stokrocki, 1997:2.31)

Bu konuda Gençaydın şu noktalara değinmektedir:

“Bu tehlikeli dönemde gençlerin ucuz beğeni ürünü olan dergi resimlerine, kartpostallara, posterlere yöneldikleri görülür. Gerçek anlamdaki sanat eğitiminin bu boşluğu doldurmaması durumunda, zararlı dış etkenlere en açık devrede olan gençlerin estetik eğitimlerinin büyük bir tehlike ile karşı karşıya bulunduğunu bilmeliyiz. Bu nedenle onları gerçek sanatsal değerlere yöneltmenin tam zamanıdır. Öğrenciyi sanat eğitimi derslerinden soğutacak her tür davranıştan, otoriter tutum, kırıcı, ürkütücü tavırlardan kaçınmak gerekir. Biraz ileri gidilerek denebilir ki, öğrenciyi dersten soğutmaktansa, hiçbir şey öğretmemek daha az zararlıdır” (1993:34)

Resim 4 Sanatsal Uygulama Sürecinde Öğrenci Çalışmasıyla İlgilenirken

2.13.1 Uygulamalı Çalışmalar İçinde Öğrenilecek Konular

Kırıçoğlu(2005), uygulamalı çalışmalar içinde öğrenilecek konuları aşağıdaki gibi sınıflandırmıştır.

1. Görmeyi öğrenmek: Görsel alan içine giren sanat yapıtlarındaki, bizlere renk, çizgi, form, doku gibi değerlerle ulaşan her tür nesnedeki ve öğrencinin kendi ürünlerindeki nitelikleri görmek.

2. Araç ve gereci beceri ile kullanmayı öğrenmek.

3. Gerecin sınırlılıkları ve olanakları içinde yaratıcıda ve izleyicide doyum sağlayacak, bir başka deyişle, çalışmanın bittiğine, tamlığına kişiyi inandıracak biçimler yaratmayı öğrenmek.

4. Yaratılan bir formda estetik değerler yanında güçlü bir anlatım yaratmayı öğrenmek.

İmgelerin duyu organlarımızla algılanabilir hale dönüşmesi sonucunda sanattan söz edilebilir. Sanatsal uygulama, başka ifade ile üretim, sanatın var oluş sebebidir. Sanatın duyularımızla algılanabilir bir gerçeğe dönüşmesi bir zorunluluktur. Aksini düşündüğümüzde sanatın varlığından söz etmemiz mümkün olmayacaktır. Ancak her maddeye dönüştürülmüş varlık birer sanat yapıtı olarak adlandırılmaz. Sanat yapıtı (eseri) dediğimiz nesne, insan tarafından hem duygusal hem de düşünsel yaratıcı süreçler sonucu ortaya konulmuş, kendi içinde ve kendi kategorisinde değeri olan ve izleyenine farklı derecelerde duygusal doyum ve etkileşim yaşatabilen, yapanı tarafından tamamlanmış özel bir üründür (Erinç, 1993:6). Sanatı, zanaattan ayıran da bu özel olma durumudur. Başka bir deyişle üretim sürecindeki bireysel deneyimlerin (duygu-düşünce, heyecan ve pratiklerin) her seferinde farklı bir kazanıma ve ifadeye dönüşmesi ya da dönüşme olasılığı olarak açıklanabilir. Bu ayırt edici özelliğe *yaratıcılık* (creativity) denilmektedir. *Biçem* (üslup, tarz) ise yaratıcılığın, özgün taşıyıcısıdır, sanatçı kişiliği ve kimliğiyle doğrudan ilişkili, ayırt edici bir özelliktir. Latince **ars**, Yunanca **tekhne** sözcükleri sanat anlamı taşımakla birlikte, antik dönemde teknik bilgi ve beceri olarak algılanması ve amaçlılığı daha çok zanaata vurgu yaptığını göstermektedir.

Özetlersek, yaratıcı unsurlar dikkate alınsın ya da alınmasın ilk çağlardan bu yana sanatın emek-yoğun bir uğraş olduğu ve kuşaklar boyu kendine özgü öğrenme ve öğretme modelleriyle geliştiği bilinmektedir (Bozkurt:2000, 16- 17).

Buradaki anahtar kavram, *bireysel deneyim kazanma* ya da *tecrübe etme* durumudur. Bu da ancak atölye eğitimi ile gerçekleşebilir. Atölye eğitimini destekleyen de sanat tarihi ve sanat eleştirisi gibi sanat derslerinin kavramsal tarafıdır. Bütünleştirilmemiş tek taraflı bir sanat eğitimi düşünmemek gereklidir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırma yöntemi

Plastik Sanatlar Eğitiminde Sanat Tarihinin Ve Sanat Eleştirisinin Yeri Ve Uygulanışının, İlköğretim Yedinci Sınıf öğrencilerinin Görsel Sanatlar Dersinde Uygulanan Sanat Tarihi Ve Sanat Eleştirisi Öğretiminin Öğrenci Kazanımlarına Etkisi alt problemiyle incelendiği bu araştırma, Kontrol Gruplu Ön-test ve Son-test Modeline dayalı deneysel bir çalışmadır. Bu bölümde, Araştırmanın Örnekleme, Araştırma Modeli, kullanılan ölçme aracı ve bu aracın geçerlik ve güvenirlik çalışmaları, verilerin toplanması ve çözümlenmesine ilişkin istatistiksel işlemlere yer verilmiştir.

Araştırma deneysel yöntem üzerine temellendirilmiştir. Araştırmada kontrol gruplu ön test-son test deseni uygulanmıştır. İzmir Karabağlar Nazire Merzeci İlköğretim okulu 7-B ve 7-D sınıflarındaki öğrenci gruplarına sanat tarihi ve sanat eleştirisi kazanımlarına ilişkin başarı testi ile sanatsal kompozisyon becerisi uygulamaları başında ön test, sanat tarihi ve sanat eleştirisi öğretim uygulamaları ve sanatsal kompozisyon uygulamaları sonunda ise son test uygulanmıştır. Şans yoluyla (random) grupların bir tanesi deney grubu, öteki de kontrol grubu olarak atanmıştır. Çalışmanın deney deseni Tablo:4 de belirtilmiştir.

3.2 Evren

Araştırmanın evrenini İzmir ili Karabağlar İlçesindeki ilköğretim II. Kademe yedinci sınıf öğrencileri oluşturmaktadır.

3.3 Örneklem

Araştırmanın örneklemini İzmir ili Karabağlar İlçesindeki Nazire Merzeci İlköğretim Okulu 2007- 2008 eğitim öğretim yılı 7-B ve 7-D sınıflarında bulunan öğrenciler oluşturmuşlardır. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin seçiminde derse yönelik ilgileri, yetenekleri ve bilgileri dikkate alınmıştır.

Tablo 4 Deney Deseni Tablosu

GRUBUN ADI	DENEY ÖNCESİ	DENEY İŞLEMLERİ	DENEY SONRASI
Deney grubu	Sanat tarihi ve sanat eleştirisi kazanımlarına ilişkin başarı testi ile sanatsal kompozisyon becerisi uygulamaları	Öğretim programı	Sanat tarihi ve sanat eleştirisi kazanımlarına ilişkin başarı testi ile sanatsal kompozisyon becerisi uygulamaları
Kontrol grubu	Sanat tarihi ve sanat eleştirisi kazanımlarına ilişkin başarı testi ile sanatsal kompozisyon becerisi uygulamaları	-	Sanat tarihi ve sanat eleştirisi kazanımlarına ilişkin başarı testi ile sanatsal kompozisyon becerisi uygulamaları

3.4 Veri Toplama Teknikleri

Kuramsal çerçevenin hazırlanmasında literatür çalışması yapılmıştır. Konu ile ilgili yayımlanmış kitaplar ve yayımlanmamış tezler incelenmiştir. Veriler; deney ve kontrol grubuna uygulanan ön test, son test, müze içi ve sınıf içi teorik ve uygulamalı resim, kil ile yapılan üç boyutlu çalışmalara göre elde edilmiştir. Ön test ve son test sorularının hazırlanmasında kazanımlara yönelik olarak (M.E.B. İlköğretim Genel Müdürlüğü, Görsel Sanatlar Dersi (1-8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu, Ankara, 2007) kaynak olarak kullanılmıştır. Araştırmadaki hedef kazanımlarla ilgili belirtke tablosundan yararlanılarak 50 maddelik çoktan seçmeli

test hazırlanmıştır. Oluşturulan taslaktaki maddelerin araştırma konusunun içeriğine uygun ifadeler olup olmadığını saptamak amacıyla İzmir Karabağlar Nazire Merzeci İlköğretim Okulun' da görev yapan Görsel Sanatlar öğretmenlerine ve yine aynı okulda görev yapan iki Türkçe öğretmenin incelemelerine sunulmuştur. Uzman öğretmenlerin görüşleri alındıktan sonra hazırlanan veri toplama araçları yeniden düzenlenmiştir. Alan ve dil uzmanı görüşü alınan ve düzenlenen veri toplama araçlarının geçerliği ölçme uzmanı görüşleri ile belirlenmiştir. Okul içi ve müze içi öğretim uygulamaları ise ders projesi olarak hazırlanmıştır.

Görsel sanatlar dersi'nin görsel sanat kültürü öğrenme alanına yönelik bilgi düzeyinde 22, kavrama düzeyinde 16 ve uygulama düzeyinde 12 olmak üzere, toplam 50 maddelik çoktan seçmeli test hazırlanmıştır. Hazırlanan bu test 100 kişilik bir gruba (N=100) uygulanmıştır. 100 öğrencinin cevap kâğıtları büyükten küçüğe puan sırasına göre konulup, buna göre hangi puanı kaç öğrencinin aldığı bir tabloda belirtilmiştir. Test 100 öğrenciye uygulandığı için (n=27) olarak hesaplanmıştır. $(Dü+Da)/2n$ formülü kullanılarak her bir maddenin güçlük derecesi bulunmuştur. Her bir maddenin ayırt etme indeksi ise $(Dü-Da)n$ formülü ile hesaplanmıştır. 50 maddelik çoktan seçmeli test içinde ayırt edicilik ve güçlük dereceleri ideale yakın olan 25 soruluk çoktan seçmeli madde seçilmiştir. 50 soruluk çoktan seçmeli test içinde ayırt edicilik ve güçlük dereceleri ideale yakın 9'u bilgi, 9'u kavrama ve 7'si uygulama düzeyinde olmak üzere toplam 25 soru seçilmiş, araştırmanın ön test ve son test safhasında bu test kullanılmıştır. Testteki soruların seçiminde ilk amaç testin güvenilirliğini yükseltmek yani puanların genişçe dağılmasını sağlamak için ayırt etme indeksi en büyük olan maddeler seçilmiştir. Bu iş için maddeler, en büyük ayırt etme gücünden en küçük ayırt etme gücüne doğru sıralanmış, bu sıralama sonucunda ayırt etme indeksi 0.19 ve daha küçük olan maddeler ayıklanmıştır. Bunlar yeniden oluşturulacak teste alınmamıştır. Bununla birlikte öğrencilerin çoğunun doğru cevapladığı çok kolay birkaç madde iyi bir test ortamı yaratmada ve onlara bir sonraki teste cevap verirken moral vermek amacıyla yeni testin başına konulmuştur. Madde seçiminde ayırt etme indeksi 0.40 ve daha büyük maddeler seçilmiştir. Ayırt etme indeksi 0.40 ve daha yukarı maddelerden istenilen güçlükte madde çıkmayınca ayırt etme indeksi 0.30 olan maddelere de inilmiştir. Testin ortalama güçlüğü ve

testteki maddelerin çoğunun güçlük derecesi (p) 0.50 civarındadır. Söz konusu testin başarı testin güvenilirliğinin hesaplanmasında Kuder-Richardson 20-21 formülleri ile iç tutarlılık hesaplaması yapılmış; testin güvenilirlik katsayısı 0.85 düzeyinde bulunmuştur. Geçerlik hesaplanmasında uzman görüşüne başvurulmuştur.

Tablo:5 Kazanımların Öğrenme Alanlarına Göre Dağılımı

KAZANIMLAR	ÖĞRENME ALANI	Sanat Eserlerini Tanıma Ve İnceleme	Görsel Sanat Kültürü Sanat Tarihi
Bir eserin hangi görsel sanat dalına ait olduğunu ayırt edebilme.			X X
Üç boyut ve iki boyutu kavrayabilme			X X
Ünlü bir sanatçıyı, sanat görüşümü ve eserlerini tanıyabilme		X X	X
Sanatçı, Zanaatçı ayrımını bilme			X
Plastik sanatların dallarını kavrayabilme			X X X X
Orijinal eser ve röpröduksiyon arasındaki farkı ayırt edebilme.			X X
Sanat akımlarını yorumlayabilme			
Görsel biçimlendirme öğelerini kavrayabilme(tasarım elemanları)			X X
Konularına göre resimleri gruplandırabilme(natüramort, peyzaj, portre, enteriyör)			X
Farklı resim tekniklerini ayırt edebilme			X X
Gördüğü sanat müzesini ve eserlerini tanıyabilme			X X
Sanatsal öğeleri yorumlayabilme			X X

Tablo 6 Sanat Tarihi Ve Sanat Eleştirisi Eğitime Yönelik 25 Maddelik Başarı Testinin Belirtke Tablosu

Belirtke Nu.	Davranış Basamağı Konular	Soru Sayısı			Toplam Soru Sayısı	Yüzde
		Bilgi Düzeyi	Kavrama düzeyi	Uygulama düzeyi		
1	Bir eserin hangi görsel sanat lını olduğunu ayırt edebilme.	-	1	1	2	%8
2	Üç boyut ve iki boyutu kavrayabilme	1	-	2	3	%12
3	Ünlü bir sanatçıyı, sanat görüşünü ve eserlerini tanıyabilme	1	1	-	2	%8
4	Sanatçı, Zanaatçı ayrımını bilme	-	1	-	1	%4
5	Plastik sanatların dallarını kavrayabilme	1	2	1	4	%16
6	Sanat akımlarını yorumlayabilme	1	1	-	2	%8
7	Görsel biçimlendirme öğelerini kavrayabilme(tasarım elemanları)	-	2	-	2	%8
8	Konularına göre resimleri gruplandırabilme	1	-	-	1	%4
9	Farklı resim tekniklerini ayırt edebilme	1	-	1	2	%8
10	Gördüğü sanat müzesini ve eserlerini tanıyabilme	1	1	-	2	%8
11	Sanatsal öğeleri yorumlayabilme	1		1	2	%8
12	Orijinal eser ve röprodüksiyon arasındaki farkı ayırt edebilme.	-	1	1	2	%8
	TOPLAM	8	10	7	25	%100

3.5 Veri Çözümleme Teknikleri

Kontrol ve deney gruplarına uygulanan 25 soruluk başarı testi sonuçları, bilgisayar ortamına aktarılmadan önce kontrol edilmiş ve numaralandırılmıştır. Elde edilen veriler, numaralandırılması sonucu kodlanarak bilgisayar ortamına aktarılmış ve SPSS (Statistical Package for the Social Science) 15.0 istatistik paket programı kullanılarak çözümlenmiştir.

Kontrol ve deney gruplarına uygulanan 25 soruluk başarı testi sonucu; ön test ve son test sonrası elde edilen veriler “eşleştirilmiş örneklem t-testi” ile yoklanmış, anlamlılık (manidarlık) dereceleri 0.05 düzeyine göre yorumlanmıştır.

Aynı zamanda deney ve kontrol gruplarının öğretim programı süresince yaptıkları uygulama(resim, üç boyutlu çalışmalar) alanında uzman kişiler tarafından değerlendirilmiştir. Denel işlemler için İzmir Karabağlar Nazire Merzeci İlköğretim Okulu seçilmiştir. Deney grubuna uygulanacak öğretim programının bir kısmı sanat müzesi ortamı içinde uygulanmıştır. Müze eğitimi ile ilgili teorik bilgiler ve uygulamalı resim, çalışmaları sanat müze ortamında gerçekleştirilmiştir. Kontrol grubu ise geleneksel öğretim yöntemiyle müze bilinci öğrenme alanına yönelik derslerini sınıf ortamında işleyerek ve deney grubunun müzede çalıştıkları uygulamalı resim, çalışmalarını müzeye gitmeden kendilerine dağıtılan müzede eserlere yönelik fotoğrafların fotokopilerine bakarak resmetmişlerdir. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin yaptıkları uygulamalı çalışmalar (resim, desen ve kil çalışmaları), uzman görsel sanatlar öğretmenleri tarafından değerlendirilmiştir.

3.6 Uygulama Materyali

Deney grubu ile yapılan çalışmalar toplam ön test ve son test'in uygulanmasıyla birlikte 7 hafta sürmüştür. İlk hafta öğrencilere ön test uygulanmıştır. Denel işlemler 5 hafta sürmüştür. Bunun için sınıf içi 5 derslik, ders planı hazırlanmıştır. Ders planı kapsamında öğrenci kazanımları, kullanılacak araç-gereçler, uygulanacak yöntem ve teknikler, uygulama süreci net bir şekilde yer almaktadır. Son hafta ise son test uygulanmıştır.

Tablo:7 Sanatsal Kompozisyon Becerisi Uygulamaları Değerlendirme Ölçeği
ÖLÇÜTLER **TOPLAM PUAN**

KOMPOZİSYON	Denge	5	30
	Birlik(bütünlük)	5	
	Ahenk(armoni)	5	
	Hareket ve ritim	5	
	Derecelenme	5	
	Oran orantı	5	
YARATICILIK	Orijinallik	10	20
	Cesaret	10	
TEKNİK KULLANIM	Tekniğe uygunluk	7	25
	Teknikte yaratıcılık	11	
	Temizlik	7	
RENK KULLANIMI	Armoni	10	25
	Renklerin doğru sürülmesi	5	
	Renklerde bütünlük	5	
	Açık koyu kullanımı	5	
Toplam		100 puan	

Çalışma kâğıtları ve ders planının hazırlanmasında, ‘M. E. B. İlköğretim Genel Müdürlüğü, Görsel Sanatlar Dersi (1- 8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu, 2007, Ankara’ ve ‘BUYURGAN, S ve BUYURGAN, U. (2007), Sanat Eğitimi ve Öğretimi, Pegem Yayıncılık, Ankara’ kaynak olarak kullanılmıştır. Uygulama materyalleri Görsel sanatlar dersinin ‘görsel sanat kültürü’ öğrenme alanlarındaki kazanımlar dikkate alınarak geliştirilmiştir. Deney ve kontrol grubuna

kazandırılması düşünölen hedef davranışlar görsel sanatlar öğretim programından alınmıştır. Deney grubuna hazırlanan planlar bu programın içeriğine uygun hazırlanmıştır. Araştırmanın ekler bölümünde örnek planlara ve öğrenci çalışma planlarına yer verilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde araştırma bulguları ve bu bulgulara dayalı olarak yapılan yorumlar yer almaktadır. Araştırmada elde edilen bulgular ile sanat tarihi ve sanat eleştirisi öğretiminin, İzmir ili Karabağlar ilçesi Nazire Merzeci İlköğretim Okulu 7. sınıf öğrencilerinin Görsel Sanatlar eğitimine katkısı incelenmiş, konu ile ilgili yorumlar alt problemler doğrultusunda aşağıda verilmiştir.

4.1. Plastik Sanatlar Eğitiminde Sanat Tarihi Ve Eleştirinin Yeri Ve Uygulanışı.

4.1.1. Kontrol ve deney gruplarındaki öğrencilerin ön test sonuçlarına göre Sanat Tarihi ve Sanat Eleştirisi alanlarındaki başarı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Tablo: 8 Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Başarı Testi Ölçeği Ön-Test Puanları Arasındaki Farka İlişkin Bulguların Aritmetik Ortalamaları, Standart Sapmaları ve t Testi Sonuçları

Sınıf	Gruplar	N	Ortalama	Standart Sapma	Sd	t	Anlamlılık Düzeyi
Yedinci sınıf	Ön-test Deney	20	10,6000	2,89100	38	,701	,487
	Ön-test Kontrol	20	10,0500	1,98614			

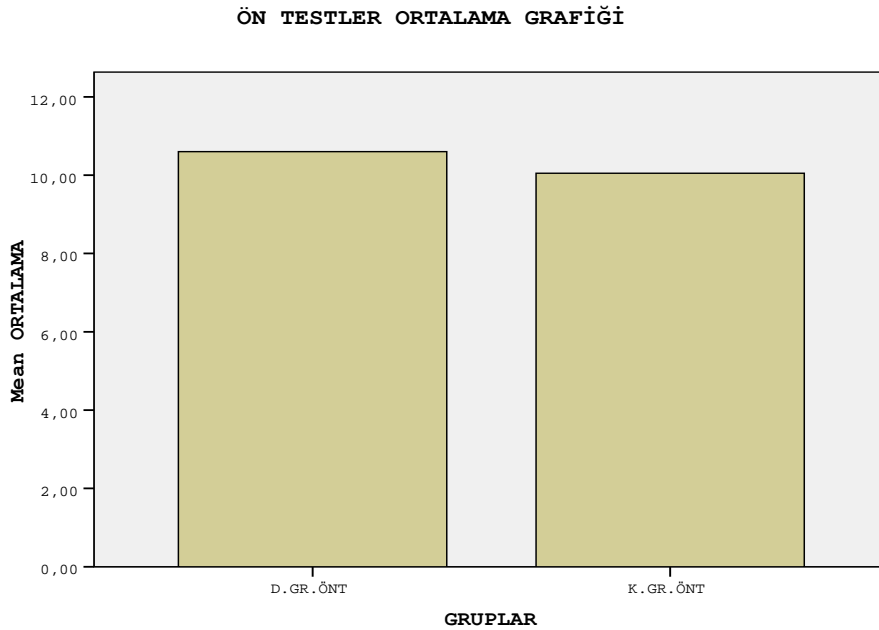
*p<.05

Araştırmaya katılan deney ve kontrol grubu öğrencilerinin görsel sanatlar eğitimi, sanat tarihi ve sanat eleştirisi alt disiplinine yönelik hazırlanan eğitim programı öncesinde uygulanan başarı testi (ön-test) puanlarına ilişkin ortalamaları,

standart sapmaları hesaplanmış, farkın önemli olup olmadığı t- testi ile yoklanmış, sonuçlar TABLO: 8 de verilmiştir. Veriler incelendiğinde yedinci sınıf deney grubu öğrencilerinin ön test ortalamalarının 10,60 olduğu belirlenmiş olup deney grubu öğrencilerinin hazır bulunuşluluk durumlarının %42 seviyesinde bulunduğu saptanmıştır. Kontrol grubunun ise 10,05 ön test ortalamalarının olduğu belirlenmiş, kontrol grubu öğrencilerinin hazır bulunuşluluk düzeylerinin %40 düzeyinde bulunduğu tespit edilmiştir. Ortalamalar arasında farkın $p < .05$ düzeyinde anlamlı olmadığı söylenebilir. Araştırmada kullanılan iki grup arasında denklik olduğu görülmektedir. Deney ve kontrol grupları arasında denklik sağlanmış olması testin geçerliği ve güvenilirliği açısından önemlidir.

Bunu bir bar grafiğiyle görselleştirdiğimizde bulgular daha net biçimde anlaşılabilir olacaktır. Araştırmaya katılan deney ve kontrol grubu öğrencilerinin görsel sanatlar eğitimi, sanat tarihi ve sanat eleştirisi alt disiplinine yönelik hazırlanan eğitim programı öncesinde uygulanan başarı testi (ön-test) puanlarına ilişkin ortalamaları Grafik: 1 de gösterilmiştir.

Grafik 1 Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Başarı Testi Ölçeği Ön-Test Puanları Arasındaki Farka İlişkin Bulguların Aritmetik Ortalama Grafiği

Grafiğe baktığımızda deney ve kontrol grubu öğrencilerin başlangıç aşamasında aralarında anlamlı bir fark olmadığını, birbirine denk gruplar oldukları verilerine ulaşıyoruz.

4.1.2. Kontrol ve deney gruplarındaki öğrencilerin son test sonuçlarına göre Sanat Tarihi ve Sanat Eleştirisi alanlarındaki başarı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Tablo: 9 Kontrol ve Deney Grubu Öğrencilerinin Başarı Testi Ölçeği Son Test Puanları Arasındaki Farka İlişkin Bulguların Aritmetik Ortalamaları, Standart Sapmaları ve t Testi Sonuçları

Sınıf	Gruplar	N	Ortalama	Standart Sapma	Sd	t	Anlamlılık Düzeyi
Yedinci sınıf	Son-test Deney	20	19,8000	3,07109	38	8,654	,000
	Son-test Kontrol	20	12,3000	2,36421			

*p<.05

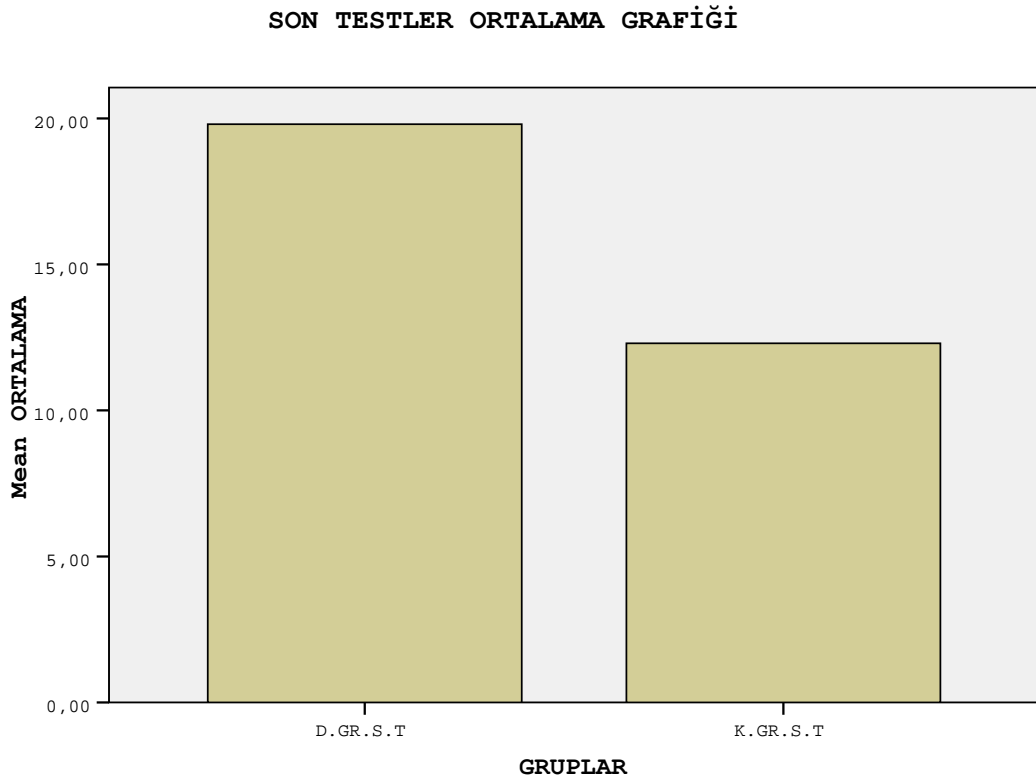
Araştırmaya katılan deney ve kontrol grubu öğrencilerinin görsel sanatlar eğitimi, sanat tarihi ve sanat eleştirisi alt disiplinine yönelik hazırlanan eğitim programı sonrasında uygulanan başarı testi (son-test) puanlarına ilişkin ortalamaları, standart sapmaları hesaplanmış, farkın önemli olup olmadığı t- testi ile yoklanmıştır. Puanlarına ilişkin sonuçlar t-testi sonuçları tablo 9'da verilmiştir. Bu tablo incelendiğinde yedinci sınıf deney grubu öğrencilerinin son test ortalamalarının 19,80 olduğu deney grubu öğrencilerinin başarı durumlarının %79 düzeyinde bulunduğu kontrol grubunun ise 12,30 ön test ortalamalarının olduğu, kontrol grubu öğrencilerinin deney süreci sonunda başarı düzeylerinin %49 düzeyinde kaldığı görülmektedir.

Ortalamalar arasında farkın p<.05 düzeyinde anlamlı olduğu söylenebilir. Deney grubu öğrencilerinin başarı durumlarında %79 düzeyinde bir gelişme gözlenirken kontrol grubundaki bu gelişim %49 da kalmıştır. Aradaki farkın %30'luk

bir fark olduğu ve öğrenci başarı düzeyleri arasında belirgin ve anlamlı bir fark olduğu gözlemlenmiştir. Uygulanan beş haftalık öğretim sürecinin deney grubu lehine sonuç verdiği söylenebilir.

Bulduğumuz rakamsal verileri grafiğe döktüğümüzde kontrol ve deney grubu öğrencilerinin süreç sonunda başarı testi sonucunda aldıkları puanlar arasındaki %30 olarak belirlenen farkı net olarak görebiliriz. Deney süreci sonrasında deney grubunun başarı artışı oldukça nettir.

Grafik 2 Kontrol ve Deney Grubu Öğrencilerinin Başarı Testi Ölçeği Son Test Puanları Arasındaki Farka İlişkin Bulguların Aritmetik Ortalama Grafiği

4.1.3. Deney gruplarındaki öğrencilerin ön test ve son test sonuçlarına göre Sanat Tarihi ve Sanat Eleştirisi alanlarındaki başarı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Araştırmaya katılan deney grubu öğrencilerinin görsel sanatlar eğitimi, sanat tarihi ve sanat eleştirisi alt disiplinine yönelik hazırlanan eğitim programı öncesinde ve sonrasında uygulanan başarı testi puanlarına ilişkin ortalamaları, standart sapmaları hesaplanmış, farkın önemli olup olmadığı t- testi ile yoklanmış, sonuçlar TABLO:10 da verilmiştir.

Tablo: 10 Deney Grubu Öğrencilerinin Başarı Testi Ölçeği Ön-Test Son-Test Puanları Arasındaki Farka İlişkin Bulguların Aritmetik Ortalamaları, Standart Sapmaları ve t Testi Sonuçları

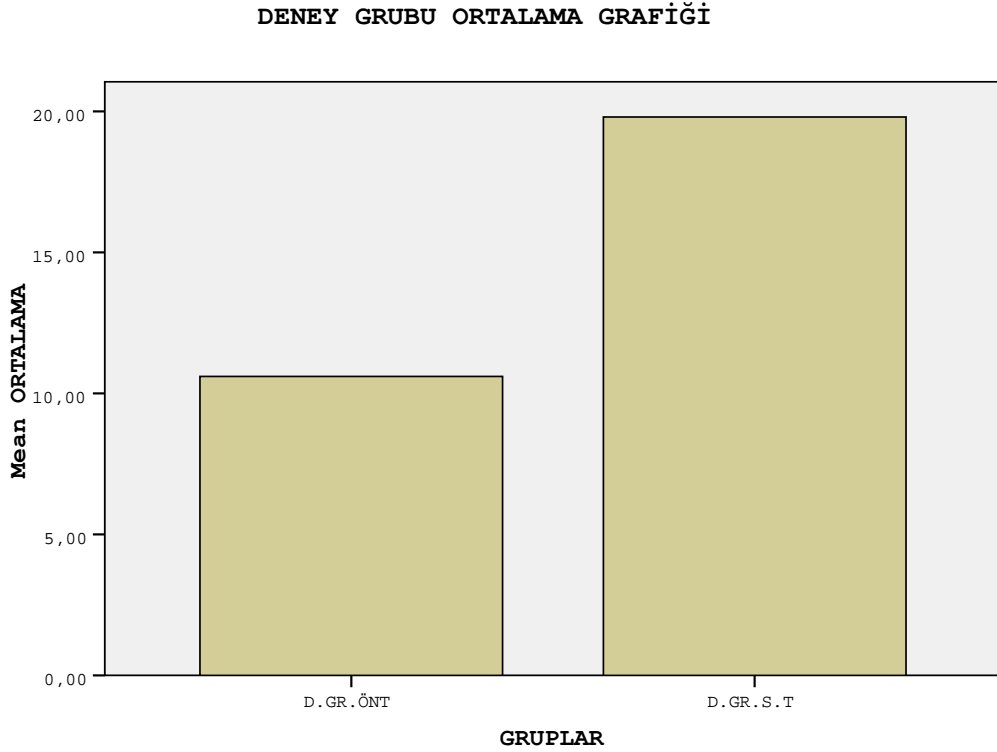
Sınıf	Gruplar	N	Ortalama	Standart Sapma	Sd	t	Anlamlılık Düzeyi
Yedinci sınıf	Ön-test Dene	20	10,6000	2,89100	38	-9,755	,000
	Son-test Dene	20	19,8000	3,07109			

*p<.05

Veriler incelendiğinde yedinci sınıf deney grubu öğrencilerinin ön test ortalamalarının 10,60 olduğu belirlenmiş olup deney grubu öğrencilerinin ön test başarı düzeylerinin %42 seviyesinde olduğu saptanmıştır. Deney grubunun son test başarı ortalamalarının ise 19,80 olduğu belirlenmiş, deney süreci kazanımlarının %79 düzeyinde bulunduğu tespit edilmiştir. Deney sürecinin öğrenci kazanımları üzerinde tespit edilen % 37 seviyesindeki artış sanat tarihi ve sanat eleştirisi öğretim sürecinin öğrenci kazanımları üzerindeki önemli etkisini ortaya koymaktadır. Ortalamalar arasında farkın p<.05 düzeyinde oldukça anlamlı olduğu söylenebilir.

Deney sürecinde uygulanan sanat tarihi ve sanat eleştirisi eğitiminin ardından deney grubunda %30'luk bir artışla beliren farkın grafiksel olarak görünümü bir sonraki sayfada belirtilmiştir. Grafik 3'ü incelediğimizde iki bar arasındaki fark net bir biçimde görülmektedir.

Grafik 3 Deney Grubu Öğrencilerinin Başarı Testi Ölçeği Ön-Test Son-Test Puanları Arasındaki Farka İlişkin Bulguların Aritmetik Ortalama Grafiği

4.1.4. Kontrol gruplarındaki öğrencilerin ön test ve son test sonuçlarına göre Sanat Tarihi ve Sanat Eleştirisi alanlarındaki başarı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Araştırmaya katılan kontrol grubu öğrencilerinin görsel sanatlar eğitimi, sanat tarihi ve sanat eleştirisi alt disiplinine yönelik yürütülen eğitim süreci öncesinde ve sonrasında uygulanan başarı testi puanlarına ilişkin ortalamaları, standart sapmaları hesaplanmış, farkın önemli olup olmadığı t- testi ile yoklanmış, sonuçlar TABLO:11 de verilmiştir.

Veriler incelendiğinde yedinci sınıf kontrol grubu öğrencilerinin ön test ortalamalarının 10,05 olduğu belirlenmiş olup kontrol grubu öğrencilerinin ön test başarı düzeylerinin %40 seviyesinde olduğu saptanmıştır. Kontrol grubunun son test

başarı ortalamalarının ise 12,30 olduğu belirlenmiş, deney süreci kazanımlarının %49 düzeyinde bulunduğu tespit edilmiştir. Deney sürecinde kontrol grubundaki öğrenci kazanımları üzerinde tespit edilen % 9 seviyesindeki artış kontrol grubu açısından anlamlı bir artıştır diyemeyiz. Ortalamalar arasında fark $p < .05$ düzeyinde oluşmuş anlamlı bir fark değildir.

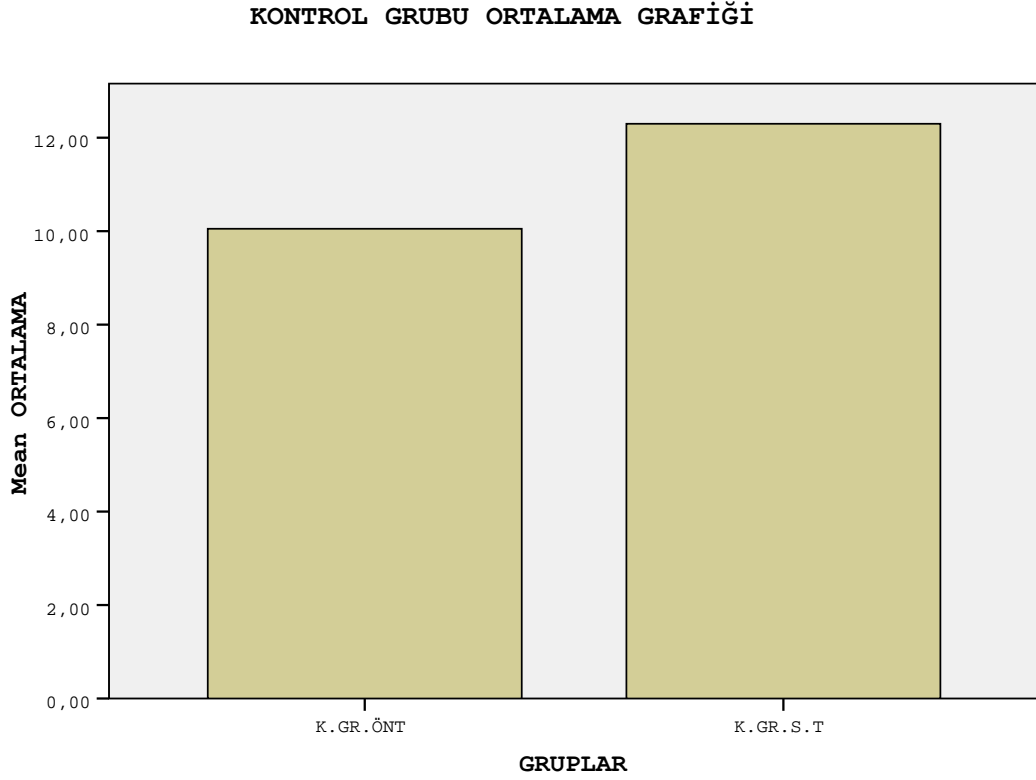
Tablo: 11 Kontrol Grubu Öğrencilerinin Başarı Testi Ölçeği Ön-Test, Son Test Puanları Arasındaki Farka İlişkin Bulguların Aritmetik Ortalamaları, Standart Sapmaları ve t Testi Sonuçları

Sınıf	Gruplar	N	Ortalama	Standart Sapma	Sd	t	Anlamlılık Düzeyi
Yedinci sınıf	Ön-test Kontrol	20	10,0500	1,98614	38	-3,259	,002
	Son-test Kontrol	20	12,3000	2,36421			

* $p < .05$

Süreç öncesinde kontrol grubuna uygulanan ön test ve süreç sonunda uygulanan son test sonuçları ortalamaları arasında oluşan %9 'luk farkın görsel değerlendirmesi Grafik 4'te gösterilmiştir. Grafiği incelediğimizde iki bar arasında net bir fark olmadığı görülmektedir.

Grafik 4 Kontrol Grubu Öğrencilerinin Başarı Testi Ölçeği Ön-Test, Son Test Puanları Arasındaki Farka İlişkin Bulguların Aritmetik Ortalama Grafiği

4.1.5. Kontrol ve deney gruplarındaki öğrencilerin süreç öncesi sanatsal kompozisyon çalışmalarındaki beceri düzeyleri arasında farklılık var mıdır?

Sanat Eğitimsi Kırıoğlu, değerlendirme kavramının sanatsal gelişimi ölçme amaçlı kullanımının daha doğru olacağını söyleyerek ekler; yani sonuçla birlikte süreci de değerlendirmek önemlidir.

Oluşturulan deney ve kontrol gruplarında öğrencilerin görsel sanatlar dersindeki başarıları, ilgi düzeyleri ve yaşadıkları çevre bakımından homojen iki grup oluşturulmaya çalışılmıştır. Yapılan ön testin değerlendirilmesi sonucunda da başarı anlamındaki homojenlik sayılarla da ifade edilmiştir. Deney sürecine aynı

şartlarda başlayan deney ve kontrol grubu öğrencilerinin çalışmalarında anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

Öğrencilere yaptırılan üç boyutlu kil çalışmalarında, gezegende yeni bulunmuş olan bir canlı türünü şekillendirmeleri istenmiştir. Süreç öncesi yapılan bu çalışmalarda deney grubunun da kontrol grubunun da ilkel topluluklarda görülen totemlerin benzeri ya da özgünlük içermeyen ve yakın çevrelerindeki nesnelere benzeyen, biçimler oluşturdukları gözlemlendi. Yaratıcılık konusunda da problemler yaşadıkları tespit edildi.

Öğrenciler çalışmalarına başlarken, ne yapacağım sıkıntısıyla çalışma sürelerinin büyük bir bölümünü düşünmeye ayırdılar, dolayısıyla çalışmalarını zamanında bitirmeleri konusunda da sıkıntılar yaşadılar. Tekniğe hâkim olma ve teknikte yaratıcı fikirler oluşturma konusunda oldukça yetersizdiler.

Resim 5 Deney grubu öğrencilerinden birinin süreç öncesi yaptığı çalışmalardan biri

Resim 6 Kontrol grubu öğrencilerinden birinin süreç öncesi yaptığı çalışmalardan biri.

Çalışmalar incelendiğinde, tekniğe uygunluk ve teknikte yaratıcılık, titiz çalışma, çalışmayı zamanında bitirme, denge, hareket ve ritim, orijinallik ve en

önemlisi çalışmaya cesaretle katılmak gibi kıstaslarla düşünüldüğünde bu kıstasları tam da yerine getiremeyen iki grup olduğunu söyleyebiliriz. Birbiriyle aşağı yukarı yakın başarılar sergileyen deney ve kontrol grubu çalışmaları arasında anlamlı diyebileceğimiz bir farklılık değerlendirilmemiştir.

4.1.6. Kontrol ve deney gruplarındaki öğrencilerin süreç sonunda sanatsal kompozisyon çalışmalarındaki beceri düzeyleri arasında farklılık var mıdır?

Kontrol grubunun çalışmalarını incelediğimizde, sürecin başlangıcında yaptıkları çalışmalarla, süreç sonunda yaptıkları çalışmalar arasında anlamlı bir fark gözlenmemiştir. Süreç başındaki çalışmalarında tam bir başarı yakalayamadıkları ve yaş seviyelerinin getirmiş olduğu ‘en doğru olanı yapma’ düşüncesi onları normal ilerleme süreçlerinden de alı koymuştur.

Tekniğe ve konuya karşı cesaretsiz davranma, ne yapacağını bilememe, tekniğin gereklerini yerine getirememe, orijinal çalışmalar yaratma konusunda başarı gösterememişlerdir. Ritim, denge gibi kompozisyon öğelerini doğru uygulama da sorunlar yaşamışlardır, çözüm yolları geliştirememişlerdir. Sanat eserlerini incelememiş olma, bir sanat eseriyle yüz yüze gelememiş olma, eserle karşı karşıya bir etkileşime girip, onu betimleme, tanımlama, yorumlama ve yargıda bulunma süreçlerini yaşamamış olma öğrenci çalışmalarını olumsuz etkilemiştir.

Deney grubu öğrencilerinin süreç sonrası uygulama çalışmalarını incelediğimizde çalışmaya süreç öncesindeki çalışmalarından daha hevesli ve cesaretle yaklaştıkları gözlemlenmiştir. Tekniğe hâkimlik, tekniği doğru kullanma, özgünlük, ritim ve denge oluşturabilmede başarı, çalışmayı zamanında bitirme, yaratıcı fikirler geliştirme, tekniğin imkânlarını keşfetme gibi konularda belirgin başarıları gözlemlenmiştir. Çalışma süreçlerini verimli geçirdiklerinin farkındalığını yaşayan deney grubu öğrencilerinin görsel sanatlar dersi uygulamalı çalışmalarına ilgilerinin arttığı gözlemlenmiştir. Deney grubu öğrencilerinin çalışma süreçlerini ve çalışmalarını gösteren resimler aşağıdadır.

Resim 7 deney grubu öğrencilerinin çalışma anı

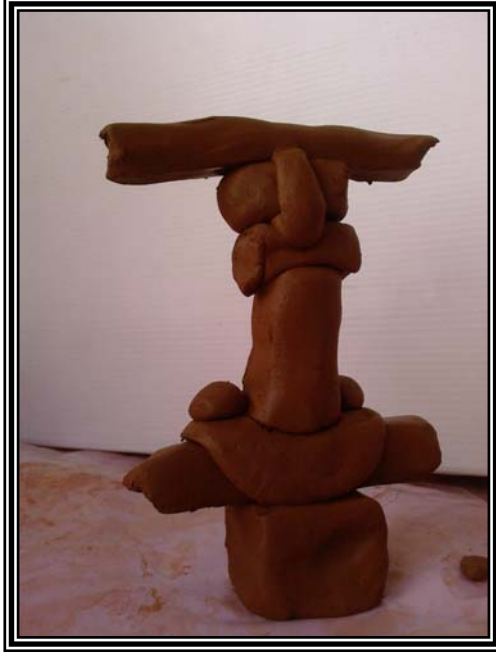
Deney grubu öğrencileri, çalışmalarını yaparken malzemelerinin getirmiş olduğu imkânları kullanabilmişler, farklı dokular yaratabilmişler, üç boyutlu çalışmaların vazgeçilmezi olan “form, boşluk, mekân” kavramlarını çalışmalarına aktarabilmeyi başarmışlardır. Bunu gerçekleştirirken içgüdüleriyle değil kazanımlarıyla hareket etmişlerdir. Çalışma süreçlerinde de daha fazla zevk almışlardır.

Kontrol grubuyla karşılaştırdığımızda bu konuda belirgin bir fark vardır. Aynı zamanda kontrol grubunun çalışmalarını yaparkenki gerçek nesnelere kopmama, ilkel kabilelerdeki totem benzeri çalışmalar deney grubunda anlamlı bir fark olarak düşünemeyeceğimiz kadar az görülmüştür. Yine deney ve kontrol grubunu karşılaştırdığımızda, öğrencilerin karar verme becerisi ve karar verme hızı, çalışmalarını kesintisiz ve dikkat dağılması yaşamadan gerçekleştirmeleri deney grubu lehine belirgin bir fark oluşturmaktadır.

Resim 8 Deney grubu öğrencilerinin süreç sonunda yaptığı çalışma örnekleri

Resim 9 Kontrol grubu öğrencilerinin süreç sonunda yaptığı çalışma örnekleri

Resim 10 deney grubu müzede uygulama çalışması yaparken

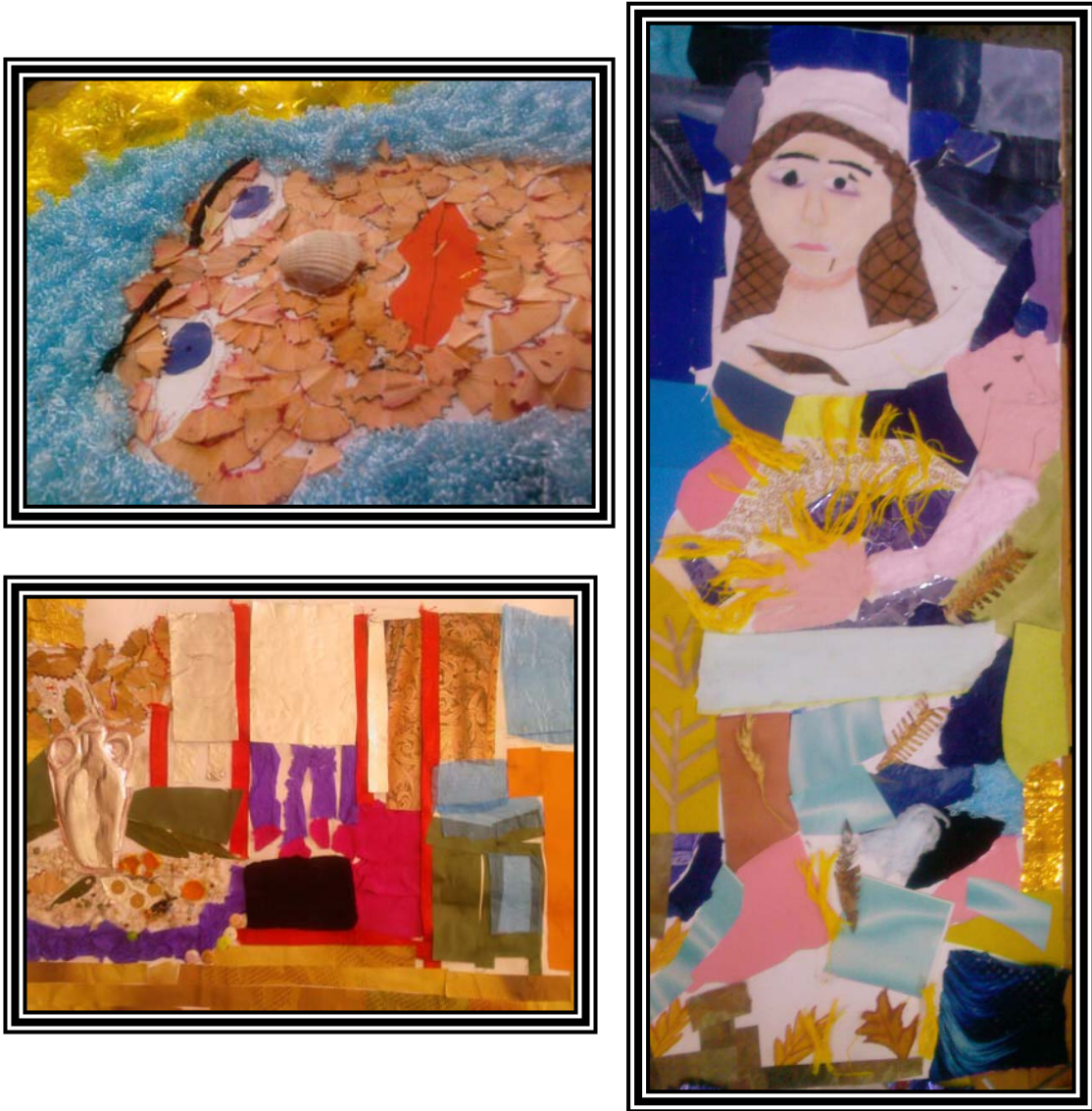
Deney grubunun İzmir Devlet Resim Heykel Müzesi'nde eserlerle birebir karşılaşma sonucu yaptıkları, kontrol grubunun ise eserlerin fotokopilerini görerek yaptıkları çalışma olan kolaj çalışmalarını değerlendirdiğimizde aradaki anlamlı farkı görebiliyoruz.

Deney grubunun müze ortamında geçirdiği sanat tarihi dersinin ardından yaptıkları uygulamalı çalışmalarda, farklı akımlarda yapılmış sanat eserlerini incelemiş olmanın bilgi birikimiyle de çalışmalarına başlama da belirgin bir isteklilik gözlenmiştir. Eserle birebir karşılaşmak, onun dokusunu, renklerini, boyutlarını birebir gözleme şansı bulmak, aynı zamanda da sanat eleştirisinin nasıl yapılacağını öğrenmiş olmak öğrencilerin sanat olaylarına ve haberlerine karşı ilgilerini ve algılarını geliştirmiştir. Müzelerdeki eser çeşitliliği deney grubunu olumlu yönde etkilemiştir.

Kolaj gibi bir çok malzemenin kullanılabilirliği çalışmada başlangıçta deney grubu ve kontrol grubu benzer malzemeler temin etmişlerdir. Ancak müze gezisi

ardından deney grubu malzeme yelpazesini genişletebilmiştir. Yaptıkları çalışmanın nasıl bitirilebileceğini ve çalışmanın bütünü kestirebilen deney grubu öğrencileri çalışmalarını zamanında bitirme, tekniği serbestçe kullanabilme ve cesaret konularında kontrol grubuna göre olumlu farklılıklar göstermişlerdir.

Resim 11 deney grubu öğrencilerinin müzedeki uygulama çalışmaları

Özetle belirtmek gerekirse, deney grubu öğrencilerinin, kontrol grubu öğrencilerinden belirgin bir farkla olumlu kazanımlar edindiği gözlemlenmektedir. Deney grubu öğrencileri önceden belirlenmiş olan kazanımlara daha fazla yaklaşabilmiş, görsel deneyimlerini ve elde ettiği teknik beceriyi kullanarak estetik

bir düzen yaratabilmiş, öğrendiklerini ürününde sentezleyebilmiş, yaratıcılığını kullanabilmiş ve daha özgün çalışmalar yapabilmışlardır.

Gerek müze ortamında gerek ders süreçlerinde öğrencilerin inceledikleri özellikle çağdaş sanata yönelik eserler, yedinci sınıf öğrencilerinde görülen ve onları engelleyici özelliğe sahip olan birebir gerçeğe uygun çalışmalar yapma güdüsünü engelleyici bir rol oynamış ve öğrencilerin bu konudaki tabularını yıkmıştır. Cesaretle çalışma süreçlerine katılabilmelerini sağlamıştır.

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmanın bulgu ve yorumlarına dayalı olarak elde edilen sonuçlara ve bu sonuçlara ilişkin önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuçlar ve Tartışma

Bu araştırmanın problemi, “Plastik sanatlar eğitiminde sanat tarihi ve eleştirinin yeri ve uygulanışı nedir? Şeklinde ifade edilmiştir.

—Uygulanan süreç sonunda kontrol grubu öğrencilerinin ön test ve son test başarı düzeyleri arasında %9 luk bir fark bulunmuş ve bu fark istatistikî bilgilere göre anlamlı bir fark olarak kabul edilmemiştir. Kontrol grubu öğrencilerine süreç boyunca sanat tarihi ve sanat eleştirisine yönelik bir eğitim programı uygulanmamıştır. Öğrencilerin sanat tarihi ve sanat eleştirisi eğitimi olmaksızın gelişimleri ölçülmüştür.

—Araştırmaya katılan deney grubu öğrencilerinin görsel sanatlar eğitimi, sanat tarihi ve sanat eleştirisi alt disiplinine yönelik hazırlanan eğitim programı öncesinde ve sonrasında uygulanan başarı testi sonuçlarına göre başarı düzeylerinde % 37 lik bir artış gözlemlenmiştir. Uygulanan beş haftalık eğitim programının öğrencilerin sanat tarihi ve sanat eleştirisine ve bu alandaki kavram bilgisine yönelik gelişimleri net ve belirgin bir farkla gelişme göstermiştir. Belirli bir program doğrultusunda uygulanan sanat tarihi ve sanat eleştirisi öğretiminin sürekliliği öğrencinin kavram bilgisini arttırırken doğru orantılı olarak yapıt inceleme ve yapıtları tanımadaki becerisi de artış göstermiştir.

—Kontrol ve deney gruplarının sonuçlarını birbirleriyle karşılaştırdığımızda ise ikisinin son test ortalamaları arasında %30 luk bir fark bulunduğu sonucuna ulaşıyoruz. Bu başarı farkına öğrencilerin derse karşı ilgi artışını da eklemek doğru olacaktır.

—Deney ve kontrol gruplarına yaptırılan uygulamalı çalışmalar arasındaki başarı durumlarını incelediğimizde, belirgin bir başarı farkı bulunduğu sonucuna ulaşıyoruz. Kontrol grubu öğrencileri çalışmalarını gerçekleştirirken daha kararsız davranmış, çalışmalarına yoğunlaşma ve çalışmalarını bitirme süreleri uzamış ve sonuçta da başarılı çalışmalar ortaya koyamamışlardır.

Deney grubuna baktığımızda ise uygulama çalışmalarını yapmadan önce geçirdikleri eğitim sürecinin öğrencilerin hazır bulunuşluluk düzeylerini arttırmış olduğu bir gerçektir. Hazır bulunuşluluk seviyesi çalışmalarındaki başarılarını da doğru orantıda arttırmıştır. Çalışmalar incelendiğinde sanatsal öğelerin çalışmalara yansımış olduğu ve öğrencilerin yeni şeyler denemeye yönelik cesaretlerinin artmış olduğu, artan cesaretlerinin de yaratıcılıklarını doğru orantıda arttırdığı sonucuna varılmıştır.

Bu araştırma sonucunda İzmir Karabağlar Nazire Merzeci İlköğretim Okulundan seçilen birbirine eşdeğer seviyede olduğu ispatlanan deney ve kontrol gruplarının arasında sanat tarihi ve sanat eleştirisi alanlarında eğitim aldıkları süreç sonunda belirgin bir fark olduğu bir gerçektir. Bu farkı ortaya koyan neden deney grubu öğrencilerinin aktif öğrenme biçimleriyle, çağımızın vazgeçilmezi teknolojiyi kullanarak sanat tarihi ve sanat eleştirisi öğretim programıyla sanat eserlerini anlayıp, onları değerlendirebilme becerisi kazanmalarıdır. Bunda bir sanat müzesi ziyareti yapmış olmanın ve sanat eserlerini dergi kitap gibi basılı yayımlardan değil birebir gözlemleyebilmiş olmanın payı da yüksektir.

Sanattaki üretim süreciyle, bilimsel üretim sürecinin birikimlerin süreç içinde üst üste gelmesi bakımından benzerliğini daha önce vurgulamıştık. Öğrencilerin

sanat tarihi ve sanat eleştirisi aynı zamanda sanat tarihi eğitim süreciyle bağlantılı olarak yapılan müze ziyaretinde öğrencilerin oluşturmuş oldukları sanatsal birikimleri uygulama çalışmalarındaki problem çözme becerilerini arttırmıştır. Öğrencilerin atölye çalışmalarında birbirlerinin çalışmalarını değerlendirirken daha anlamlı bir değerlendirme süreci geçirmişlerdir. Kendi yaptıkları çalışmalara ne açıdan yaklaşmaları gerektiğini öğrenmişlerdir.

5.2 Öneriler

—Özellikle altıncı ve yedinci sınıflarda, görsel gerçeklik döneminin psikolojik sonucu olarak resim yapamadıkları kanısına kapıldıklarından, öğrencilerin sanat tarihi ve sanat eleştirisi gibi sanatsal yeteneğe dayanmayan çalışmalarla da iç içe olmaları sağlanmalıdır.

—Sanat tarihi ve sanat eleştirisi disiplinlerinin uygulama süreçlerinde teknolojik ve görsel materyallerin kullanılması sağlanmalıdır.

—Sanat tarihi derslerinin uygulanmasında teorik olarak yapılan incelemeler dışında, drama gibi öğrenciye yönelik etkin öğrenme biçimleri kullanılmalıdır.

—Öğrencilerin sanat eleştirisi ve sanat tarihi disiplinine yönelik çalışmalarda yakın çevredeki galeri ve müzelerde bulunan eserlerle karşılaşmaları sağlanmalıdır.

—Okullarda sanat haberlerine yönelik öğrenci ve öğretmenlerin işbirliğiyle bir pano hazırlanmalıdır.

—Öğrenci çalışmaları kesinlikle uygun ortamlarda sergilenmelidir.

—Uygulama çalışmaları sınıf ortamında değil sanatsal etkileşimin yaşandığı, derse yönelik düzenlenmiş atölye ortamında gerçekleştirilmelidir.

—Sanat eleştirisine yönelik çalışmalar yakın çevredeki galeri ve sanat müzeleri gibi öğrencilerin inceledikleri sanat eseriyle birebir etkileşime girebildikleri ortamlarda yapılmalıdır.

—Okul kütüphanelerinde öğrenci seviyelerine uygun sanat kitapları yer almalıdır.

—İlköğretimde görsel sanatlar dersinin programda bir saat olarak yer alması dersin verimliliği ve içerdiği kapsam doğrultusunda işlenebilirliği açısından oldukça kısıtlı bir süredir. Dersin amaçlarına ulaşılabilme açısından ders süresinin uzatılması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- A. Renshaw, A. Fletcher, G.W. Ruggi,(2006):İstanbul, **Çocuklar İçin Sanat Kitabı**, YEM yayınevi
- Arat, N. (1996). **Etik ve Estetik Değerler**. İstanbul: Telos Yayıncılık.
- Başaran, İ. E. (1983). **Eğitime Giriş**. (4.Basım). Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Berger, J. (1995). **Görme Biçimleri**. (6.Basım). İstanbul: Metis Yayınları.
- Boydas, N. (2004). **Sanat Elestirisine Giriş**, Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Bozkurt, N. (2004). **Sanat ve Estetik Kuramları**. (4.Basım). Bursa: Asa Kitapevi.
- Buyurgan, S. ve Buyurgan, U. (2007). **Sanat Eğitimi ve Öğretimi**. (2.Basım). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Coşkun Onan, B. (2005).*Sanat eğitimi yöntemleri/yeni yaklaşımlar*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Delier, A. (2005).*Sanat eğitiminde disiplinler arası yaklaşımlar*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- Erinç, S., CANTÜRK, F. (Ed.) (1993). **Sanata Giriş ve Estetik**, Eskisehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, Yayın No: 580.
- Erinç, S. M. (2004a). **Resmin Eleştirisi Üzerine**. (2. Basım). Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Erinç, S. M. (2004b). **Sanat Psikolojisi'ne Giriş**. (2.Basım). Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Ersoy, A. (1995). **Sanat Kavramlarına Giriş**. (2.Basım). İstanbul: Yorum Sanat Yayıncılık.
- Feldman, B. E. (1987). **Varieties of Visual Experience**, New York: Hanry N.Abrams Inc.

- Fidan, N. ve Erden, M. (1986). **Eğitim Bilimine Giriş**. Ankara: Kadlıoğlu Matbaası.
- Fischer, E. (1995). **Sanatın Gerekliliği**. (8.Basım). İstanbul: Payel Yayınevi.
- Gökaydın, N. (1990). **Eğitimde Tasarım ve Görsel Algı**. Ankara: Sedir Yayınevi.
- Gökberk, M. (1980). **Felsefe Tarihi**. (4.Basım). İstanbul: Remzi Kitapevi.
- İnce,B.(2007).**Türkiye’de Sanat (Resim) Eğitimcisi Yetiştirme Sürecinde Sanat Eleştirisi Dersine İlişkin Öğrenci Tutumları - Öğretim Etkinlikleri Ve Sanat Etkinliklerini İzleme Edimi İlişkileri**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Resim-İş Öğretmenliği Programı.
- İpşiroğlu, N. ,Dağdelen, Y. ,İnam, A. ,Gel, Y. ,Gökaydın, N. , İpşiroğlu, Z. ,Baysal, J. ,Sever, K. ,Dilidüzgün, S. ve Eruz, S. (1996). **Çağdaş Eğitimde Sanat**. İstanbul: Demet Yayıncılık.
- İpşiroğlu, N. ve İpşiroğlu, M. (1993). **Sanatta Devrim**. (3.Basım). İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Kagan, M. (1993). **Estetik ve Sanat Dersleri**. (2.Basım). Ankara: İmge Kitapevi.
- Kazım A. (2001). **Sanat Eğitimi Kuram ve Yöntemleri**, Ankara: Anı Yayıncılık,
- Karabulut, N. (2004). **Sanat Eğitiminde Öğretim Alanları ve Bir Alt Disiplin Olarak Sanat Eleştirisi**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Erzurum.
- Kehnemuyi, Z. (1977). **Çocuğun Resim Eğitimi**. İstanbul: Redhouse Yayınevi.
- Kırısoğlu, O. T. (2005). **Sanatta Eğitim**. (3.Basım). Ankara: Pegem Yayıncılık
- Kırısoğlu, O. T., Stokrocki, M. (1997). **Ortaöğretim Sanat Öğretimi**. Ankara: YÖK/ Dünya Bankası Milli Eğitimi Geliştirme Projesi, Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi Yayınları.
- Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü. (2007). **Görsel sanatlar Dersi (1-8. Sınıflar)**. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.

- San, İ. (2003). **Sanat Eğitimi Kuramları**. (2.Basım). Ankara: Ütopya Yayınevi.
- San, İ. (2004). **Sanat ve Eğitim**. (3.Basım). Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Sungur, N (1992). **Yaratıcı Düşünce**, İstanbul: Özgür Yayınevi
- Tansuğ, S. (1993). **Sanatın Görsel Dili**. (3.Basım). İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Tezcan, M. (1985). **Eğitim Sosyolojisi**. (4.Basım). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Tekin, E. (2004). **Müzik Alan Derslerinin Müzik Öğretmeni Adaylarının Yaratıcı Düşünme Becerileri Üzerindeki Etkileri**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, D.E.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Türkdoğan, G. (1984). **Sanat Eğitimi Yöntemleri**. (2.Baskı). Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Uçan, A. (1994). **İnsan ve Müzik, İnsan ve Sanat Eğitimi**. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Wolff, T. F., GEAHIGAN, G. (1997). **Art Criticism and Education**, Chicago: University of Illinois Pres
- Yılmaz, M. (2005). **Görsel Sanatlar Eğitiminde Uygulamalar**. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Yılmaz, M. G. (1998) **Birleştirilmiş Sanat Eğitimi Yöntemine Göre İlköğretim II. Basamagında Sanat Elestirisinin Uygulanması ve Sonuçları**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Yolcu, E. **Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri**, Eğitim ve Psikoloji Yayınları Dizisi, Nobel Yayınları

EKLER

EK-1

DERS PLANI (DENEY GRUBU) (1. hafta)

Ders	: Görsel Sanatlar
Sınıf	: 7-A
Süre	: 1 ders saati
Öğrenme alanı	: Görsel Sanat Kültürü
Kazanımlar	:

- Bir eserin görsel sanatların hangi dalına ait olduğunu ayırt eder.
- Aynı konunun değişik teknik malzeme ve anlatım biçimleriyle ifade edilebileceğini bilir.
- Üç boyutlu eserlere, farklı yönlerden bakıldığında değişik görünümleri olduğunu fark eder.
- Sanatçı zanaatçı ayrımını yapar.
- Orijinal eser ile röpröduksiyon arasındaki farkı bilir.

Teknikler : -

Yöntemler : Anlatım, soru-cevap, gösterim,

A. DERS HAZIRLIĞI

1.Öğretmen Hazırlığı:

- a) Kazanımların içeriği ile ilgili örnek resimlerin yer aldığı bir sunu hazırlanır.
- b) Konu ile ilgili internetten ve kitaplardan gerekli araştırmaları yapar.

2. Öğrenci Hazırlığı:

2.1. Düşünsel ve Duyuşsal hazırlık:

Öğrencilerden sınıfa farklı sanat dallarına ait eserlerden örnekler getirmeleri istenir.

2.2. Teknik Hazırlık:

- a) **Araç ve Gereçler:** Çalışma Kağıdı (Ek-1)

B. UYARANLAR (MOTİVASYON)

1. Öğrencilerin sınıfa getirdikleri farklı sanat dallarına ait resimler toplanır. Ve öğrencilere sırayla fotoğraflar gösterilir. Aşağıdaki sorular öğrencilere sorulur.
  - Fotoğraftaki eser hangi sanat dalına aittir?
  - Görsel sanat eserlerini diğer sanat dallarından nasıl ayırt ediyoruz.
  - İncelediğimiz bu eserler orijinal eser mi yoksa röpröduksiyon mu?
  - Eserde soyut mu yoksa somut mu anlatım biçimi kullanılmıştır.
  - Bu eseri bir sanatçı mı yoksa zanaatçı mı yapmıştır?
  - Eserlerden hangileri iki boyutludur?

- Eserlerden hangileri üç boyutludur?
- Gösterilen eserin ait olduğu sanat dalları arasındaki farklılıklar nelerdir?
- Bu sanat dallarına ait ürünleri yapanların aldıkları unvanlar neler olabilir?
- Bu sanat dallarına ait ürünleri yakın çevrenizde nerelerde gördünüz?

C. BİLGİYİ PAYLAŞMA

1. Konu ile ilgili hazırlanan sunu projeksiyon makinesi ile perdeye yansıtılarak öğrencilere anlatılır.
2. Örneklerle görsel sanatların dalları açıklanır.
3. Orijinal sanat eseri ve röprodüksiyon kavramları açıklanır.
4. Sanatçı ve zanaatçı arasındaki farklar açıklanır.
5. Soyut- figüratif kavramları örneklerle açıklanır.
6. İki boyut ve üç boyut kavramı açıklanır

Ç. UYGULAMA

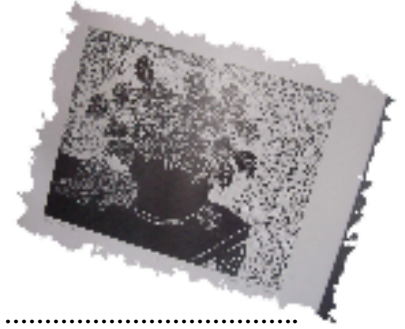
1. Kazanımlara yönelik çalışma kâğıtları öğrencilere dağıtılır.
2. Resimlerin altındaki boşlukları sorulara uygun doldurmaları istenir.

D. DEĞERLENDİRME

1. Cevaplanan kâğıtlar öğrencilerle birlikte değerlendirilir.

EK-2**ÇALIŞMA KAĞIDI**

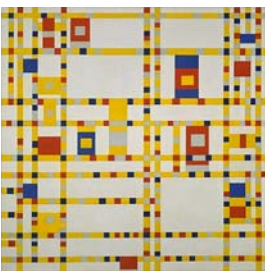
Aşağıda görsel sanatların farklı dallarına ait eserlerden örnekler verilmiştir. Heykel, resim, mimari, grafik, seramik, fotoğraf, baskı resim dallarından hangisine örnek olduklarını altlarına yazınız.

Aşağıdakilerden hangisini bir sanatçı, hangisini bir zanaatçı yapmıştır yanlarına yazınız?

Aşağıdakilerden hangisi soyut resme, hangisi figüratif resme örnektir. Yanlarına yazınız.

EK-3
DERS PLANI (DENEY GRUBU) (2. hafta)

Ders	: Görsel Sanatlar
Sınıf	: 7-A
Süre	: 1 ders saati
Öğrenme alanı	: Sanat Eserlerini Tanıma Ve İnceleme
Kazanımlar	:

- Ünlü bir sanatçıyı, sanat görüşünü ve eserlerinden bazılarını tanıma
- Sanatçının bir eserine yoğunlaşabilme, eseri anlamaya çalışma.
- Sanatçının kendine özgü renk anlayışını kavrama.
- Peyzaj, natürmort, portre ve enteriyör kavramlarını tanıma.
- Sorulan sorulara verilen cevaplarla eleştirel düşüncelerini geliştirme.
- Sınıf arkadaşlarının görüşlerini dinleme.
- Edindikleri bilgiler ışığında tartışmaya katılma.
- Hoşgörülü olarak yeni düşünce ve görüşlerin varlığını kavrama

Teknikler	: -
Yöntemler	: Anlatım, soru-cevap, gösterim, eşleştirme,

A. DERS HAZIRLIĞI

3Öğretmen Hazırlığı:

- Van Gogh ve dışavurumcu akım hakkında kaynak araştırması yapılır.
- Anlatıma hazırlanan metinler power-point sunumuyla görselleştirilir.
- Sanatçıya ait portrelerden maskeler hazırlanır.
- Konuya yönelik çalışma kâğıtları hazırlanır
- Renk armonisine yönelik öğrenciler arası bir oyun tasarlanır.

4 Öğrenci Hazırlığı:

2.3. Düşünsel ve Duyuşsal hazırlık:

Öğrencilerden Van Gogh' a ait eserlerden örnekler bulmaya çalışmaları istenir.

2.4. Teknik Hazırlık:

- Araç ve Gereçler:** Çalışma kâğıdı

B. UYARANLAR (MOTİVASYON)

1. Sanatçının 'Arles'deki Yatak Odası' resmi projeksiyonla öğrencilere gösterilir. Aynı zamanda daha yakından görmelerini sağlamak amacıyla resmin birkaç fotokopisi gruba dağıtılır.

2. Öğrencilere izledikleri sanat eseriyle ilgili aşağıdaki sorular yöneltilir;

- Resim hangi sanat formunda yapılmıştır? (resim, baskı, heykel, seramik)
- Resmin konusu nedir?
- Resimde hangi çizgiler görünüyor?(düz, eğri, kırık..)
- Resimde hangi şekiller vardır? (geometrik, organik, her ikisi)
- Resimde doku var mı?

- Sanatçının baskın olarak kullandığı renkler hangileridir.

C. BİLGİYİ PAYLAŞMA

1. Projeksiyon cihazı ile eser incelemesine geçmeden önce sanatçı ve sanatçı görüşü ile ilgili bir bilgilendirme yapılır. Bu esnada öğrencilerin dikkatini çekmek için sunumu yapan öğretmen Van Gogh maskesi ve ona benzeyen bir kıyafet kullanır.

2. sanatçı yaşamı ve sanat anlayışı kısaca anlatıldıktan sonra sanatçının bir resmine yoğunlaşılır. Sanatçının 'Arles'deki Yatak Odası' resmi projeksiyonla öğrencilere gösterilir

3. Tanımlama, çözümleme, yorumlama, yargılama düzeylerinde sorular yöneltilerek, resmin çözümlenmesi yapılır.

4. Konu bitiminde öğrencilerin getirdikleri sanatçının diğer resimleri incelenir ve benzerlikleri ve farkları belirtmeleri istenir.

Ç. UYGULAMA

1. Öğrencilere sanatçının resimleri ve anlatılan özgeçmişinin olduğu çalışma kağıdı verilir.

2. Bir başka çalışma kağıdında belirgin özelliklerdeki sanat eserlerinin içinden Van Gogh'a ait olanı bulmaları istenir.

D. DEĞERLENDİRME

1. Çalışma kağıtlarındaki eşleştirmeler öğrencilerle birlikte incelenir. Bir sonraki hafta eşleştirmedeki diğer eserleri tanıyacakları söylenerek öğrencilerin motivasyonu arttırılır ve ders sona erdirilir.

EK-4**ÇALIŞMA KAĞIDI**

Aşağıda çeşitli sanat dallarına ve sanatçılara ait eserler bulunmaktadır. Sizce hangisi incelediğimiz sanatçı Van Gogh'un eserlerindendir? Nereden anladınız?

.....

.....

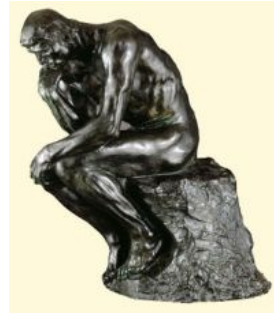
.....

.....

.....

.....

EK-5

ÇALIŞMA KAĞIDI VINCENT VAN GOGH(1853-1890)

“30 Mart 1853 yılında Hollanda’ da bir köyde doğdum. Beş tane kardeşim vardı ama benim hayatımda kardeşim Theo ’nun önemi ve rolü çok farklı oldu. Önce köyümüzdeki köy okulunda sonra Zevenbergen’deki yatılı okulda ve Tilburg’daki yatılı okulda okudum.1869 yılında amcamın kurduğu daha sonra Paris’li bir sanat ürünleri alım satımcısına devrettiği galeride çalıştım. Bol bol kitap okuyup müze gezdim. Daha sonra din adamı olmak için okudum. Bir süre yoksul insanların yaşadığı yerlerde din adamlığı yaptım. Her zaman çok okudum. Resme olan ilgim giderek arttı. Millet’in (ressam)resimlerinin kopyalarını yaptım. 1880 yılında Sanat Akademisinde anatomi ve perspektif dersleri aldım. Zola’yı (ünlü edebiyatçı) okudum. Renk ile müzik arasında da güçlü bir ilişki olduğuna inandım. Piano ve şan dersleri aldım.1886 yılında Ecole des Beaux-Arts’ da çizim dersleri aldım. Güneyin ışığını ve yoğun renklerini aramak için Güney Fransa’ya gittim. Kardeşim Theo beni izlenimcilerle tanıştırdı.(izlenimcilik bir sanat akımıdır.Mone, Sisley, Pissarro, Degas önemli ressamlarıdır. İzlenimciler (EMPRESYONİSTLER) ışığın doğadaki etkilerini açık havada resmettiler.) Noktalamalarla resimler oluşturdum. Ressam Gauguin’le bir süre beraber çalıştım.”

Van Gogh bir süre psikolojik rahatsızlık geçirir. Özellikle Paris’e geldikten sonra renk anlayışı tümüyle değişir. Tutkulu, çarpıcı, coşkulu bir renk kullanımına yönelir. Resimlerinde fırça vuruşları hissedilir. Her fırça vuruşunu yalnızca rengi parçalamak için değil, aynı zamanda kendi coşkusuyla dile getirmek içinde kullanır. EXPRESYONİST (duyguları dışavuran, anlatımcı) tarzda resimler yapar. Van Gogh sanatçının kendi duygu ve düşüncelerini yansıttığı bu akımın önemli temsilcilerinden biridir. Selvi Resimleri, Gece Kahvesi(Cafe Terrace’ta Gece), Arles’deki Odası, Buğday Tarlası Üstünde Kargalar (Son Resmi) önemli resimlerindedir.

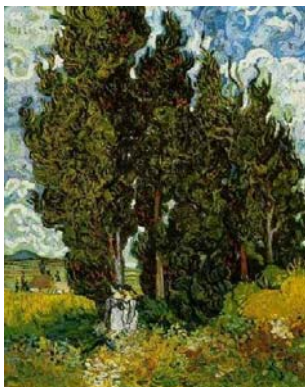

Arles’deki Odası

Gece Kahvesi
Cafe Terrace’ta Gece)

Buğday Tarlası Üstünde Kargalar

Selvi Resimleri

EK-6
DERS PLANI (DENEY GRUBU) (3. hafta - 4. hafta)

Ders	: Görsel Sanatlar
Sınıf	: 7-A
Süre	: 2 ders saati
Öğrenme alanı	: Görsel Sanat Kültürü – Eser eleştirisi (heykel)
Kazanımlar	:
	<ul style="list-style-type: none"> • Farklı ifade biçimlerinin sanatın dallarını oluşturduğunu fark eder. • Gördüğü sanat eserindeki görsel biçimlendirme öğelerinin(ritim ve hareket, denge, vurgu, kontrast(zıtlık), birlik, çeşitlilik), sanatsal düzenleme ilkelerine göre nasıl kullanıldığını açıklar. • Gördüğü sanat eseri hakkında bir yargıya varır. • Kendi duygu ve düşüncelerini biçimlerine, uygulamalarına yansıtabilme.
Teknikler	: Kil
Yöntemler	: Soru-cevap, gösterim, inceleme, uygulama.

A. DERS HAZIRLIĞI

5.Öğretmen Hazırlığı:

- h) Kazanımlara yönelik öğrenci düzeyine uygun sanat müzelerindeki heykel örneklerinden hazırlanan projeksiyon sunumları sınıfa getirilir.
- i) Klasik müzik cd'si sınıfa getirilir.

6. Öğrenci Hazırlığı:

2.5. Düşünsel ve Duyuşsal hazırlık:

Öğrencilerden internet ortamında heykel sanatına ait örnekler incelemeleri istenir.

2.6. Teknik Hazırlık:

- c) **Araç ve Gereçler:** çalışma kağıtları

B. UYARANLAR (MOTİVASYON)

1. Öğretmenin sınıfa getirdiği heykel örneğini öğrencilerin özgürce incelemelerine izin verilir.

C. BİLGİYİ PAYLAŞMA

1. Öğrencilere görsel sanat dalları hatırlatılarak, dikkatleri heykel üzerine yoğunlaştırılır.

Ç. UYGULAMA

1. Öğrencilere “sanat eleştirisi bilgi yaprağı formu” dağıtılarak, formu doldurmaları istenir.
2. Öğrenciler yorum yapmaksızın. Tarafsız olarak dinlenir.
3. Bu yöntemin uygulanması sırasında öğretmen, farklı yönlendirmelerde bulunarak, öğrencilerin söz konusu eser hakkındaki duygu ve düşüncelerini (eserdeki baskın renkler, şekiller, dokular, zıtlıklar, tekrarlar ile , eserin anlatımcı mı, dışavurumcu mu, biçimci mi, işlevsel mi olduğu vb.) ifade etmelerini, eseri değerlendirmelerini sağlar.

4. Ulaşılan sonuçlar öğretmen tarafından özetlenir. Yapılan özetlemede, ek olarak eserin kuramı (yansıtmacı, dışavurumcu, biçimci, işlevsel) hakkında bilgi verilir.
5. Her eserin konusuna, tasarlanışına, kullanılan malzemesine, fonksiyonuna göre değerlendirilmesi gerektiği hatırlatılır.
6. Öğrencilere, beğenilerdeki farklılığın sanat eserinin estetik değerini değiştirmeyeceği vurgulanır.
7. Öğrencilerden, en sonunda, estetik yargıya varmaları beklenir.

D. DEĞERLENDİRME

1. Her öğrencinin sürece katılıp katılmadığı kontrol edilir.
2. Öğrenciler estetik yargılarının sanat eleştirisi inceleme basamakları ile ilişkili olup olmadığı konusunda değerlendirilir.
3. Değerlendirme sadece öğrencinin değerlendirilmesi biçiminde değil, öğretmenin de aldığı sonuçlar doğrultusunda kendini değerlendirmesi biçiminde algılanmalıdır.
4. Sınıf seviyesinin altında ve üstünde performans gösteren öğrenciler ayrıca değerlendirilmelidir.

(NOT: Uygulama bir sonraki derste aynı ortam ve ek olarak uygulamaya yönelik hazırlanan koşullarda yapılacak aşağıdaki ölçütlere göre değerlendirilecektir.)

ÖLÇÜTLER	PUAN
Üç Boyut(hacim)	40 Puan
Yaratıcılık	40Puan
Teknik Kullanımı	20 Puan
TOPLAM	100 Puan

1. Öğrenciler yaptıkları çalışmalarını okul standında sergiler.

EK-7SANAT ELEŞTİRİSİ BİLGİ YAPRAĞI FORMU

Öğrencinin Adı ve Soyadı:

AÇIKLAMA: Aşağıdaki form, gösterilen eseri değerlendirmeniz amacıyla hazırlanmıştır.İlgili yerleri lütfen doldurunuz.

Betimleme:

1. Heykelin biçimi nasıldır (soyut, figüratif vb.)?

.....

2. Heykel ne renktir?

.....

3. Heykel, nasıl bir dokuya (pürüzlü, düz vb.) sahiptir?

.....

4. Nerelerde boşluk görünüyor (çevresinde, içinde, diğer) ?

.....

5. Heykel hangi malzemeden yapılmış (taş, mermer, pişmiş toprak, tahta, cam, maden, vb)?

.....

6. Eseri hangi bakış açısından eseri en iyi şekilde görebiliyorsunuz?
(Çevresinde dolaşarak mı, karşıdan ya da yandan vb. bakarak mı?)

.....

...

7. Işık gölgeyi heykelin nerelerinde görüyorsunuz?

.....

8. Heykelin konusu nedir?

.....

Çözümleme

1. Heykel hareketli mi? Nasıl bir harekete sahip?

.....

2. Heykel dengeli duruyor mu? Eserin dengesini ne sağlamış?

.....

3. Heykelin ölçüleri gerçeğine oranla nasıl (gerçeğine uygun, gerçeğinden büyük, küçük) ?

.....

..

4. Heykelde en çok dikkatinizi çeken yer neresi? Sanatçı, dikkati oraya çekmek için ne yapmış?

.....
.....

5. Heykelde düzenli ya da düzensiz tekrarlar var mı (kıvrım, hareket, doku, boşluk, renk vb.) ?

.....
.....

Yorumlama

1. Heykel nasıl bir ifadeye sahip (hüzünlü, neşeli, gururlu, mağrur, güçlü vb.)?

.....
.....

2. Heykelin aktarmaya çalıştığı tema ya da semboller neler olabilir?

.....
.....

3. Heykel, sizde ne gibi bir duygu uyandırdı (hüzün, neşe, gurur vb.)?

.....
.....

4. Heykel size neleri çağrıştırıyor?

.....
.....

5. Heykele bir isim veriniz?

.....
.....

Yargı

1. Heykelde benzetme kaygısı güdülmüş mü? (Yansıtmacı kurama uygun mu?)

.....
.....

2. Sanatçı, duygularını vurgulu bir şekilde anlatabilmiş mi? (Anlatımcı kurama uygun mu?)

.....
.....
3. Heykel daha çok biçimsel özellikleri, (rengi, dokusu vb.) ile mi dikkatinizi çekiyor? (Biçimci kurama uygun mu?)

.....
.....
4. Heykel, yalnızca sanatsal amaçlı mı yapılmış; yoksa aynı zamanda bir amaca, bir düşünceye de hizmet ediyor mu? (İşlevselci kurama uygun mu?)

.....
.....
5. Yukarıdaki verdiğiniz cevaplara göre, sizce bu heykel, aşağıdaki kuramlardan en çok hangisine ya da hangilerine uyuyor? İşaretleyiniz.

a) Yansıtmacı-Realist

c) Biçimci

b) Anlatımcı-Dışavurumcu

d) İşlevsel

EK-8
DERS PLANI (DENEY GRUBU) (5. hafta)

Ders	: Görsel Sanatlar
Sınıf	: 7
Süre	: 1 ders saati
Öğrenme alanı	: Görsel Sanat Kültürü
Uygulama Ortamı	: İzmir Resim Heykel Müzesi
Kazanımlar	:

- Sanat müzesi ve sergileri gezmeye istekli olur.
- Gördüğü sanat eserlerinden yola çıkarak görsel tasarımlar yapar.
- Sanat müzesindeki eserlerin görsel sanatların hangi dallarına ait olduğunu ayırt eder.
- Sanat akımları hakkında fikir sahibi olur.

Teknikler	: karışık teknik, kolaj
Yöntemler	: Gezi-gözlem, araştırma, inceleme, soru-cevap, gösterim, drama, uygulama

A. DERS HAZIRLIĞI

7.Öğretmen Hazırlığı:

- j) Müze daha önceden gezilir.
- k) Gezi için müzeden ve diğer yetkililerden izin alınır.
- l) Müze ile ilgili bilgi toplanır.
- m) Ulaşım aracı sağlanır.
- n) Öğrenciler için müze ve gezi planı ve diğer çalışma yaprakları hazırlanır.
- o) Gidilen müzenin genel özelliği ve müzedeki öğrencilere ilginç gelebilecek bazı eserlerin özellikleri ve öyküleri araştırılıp, öğrenilir.
- p) Öğrencilerin müze içinde çizim yapacakları uygun ortam hazırlanır.
- q) Seçilen eserin önünde çalışabilmesi için öğrencilere ortam hazırlanır

8. Öğrenci Hazırlığı:

3.1. Düşünsel ve Duyuşsal hazırlık:

Öğrencilerden resim kağıdı, resim kağıdını koymak için altlık ve çizim malzemeleri getirmeleri istenir. Gidecekleri müze hakkında internetten bilgi edinmeleri söylenir.

3.2. Teknik Hazırlık:

- d) **Araç ve Gereçler:** resim kağıdı, resim altlığı, resim kalemi, yapıştırıcı, çeşitli atık malzemeler.

B. UYARANLAR (MOTİVASYON)

1. Öğretmen, öğrenciler yerleştikten sonra, resimler hakkında bilgilendirme yapar.

C. BİLGİYİ PAYLAŞMA

1. Öğrenciler İzmir resim heykel müzesine götürülür.

Ç. UYGULAMA

1. Öğrencilerin resim yapması için öğrencilerle birlikte bir sanat eseri seçilir
2. öğrencilerin yerleşmeleri sağlanır.
3. Öğrencilerin karışık teknikle seçilen resmi yorumlamaları istenir.
4. Çalışmalar okulda resim kulübü panosunda sergilenmeye hazır hale getirilir.
5. Uygulama çalışması bittikten sonra öğrencilere İzmir resim heykel müzesi broşürleri dağıtılır.

D. DEĞERLENDİRME

Uygulamalı Resim Çalışması İçin; DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

ÖLÇÜTLER	PUAN
Kompozisyon	20 Puan
Yaratıcılık	20 Puan
Işık-Gölge	20 Puan
Teknik Kullanımı	20 Puan
Renklerin Temizliği	20 Puan
TOPLAM	100 Puan

1. Öğrenci çalışmaları okul panosunda sergilenir.

EK- 9

ÖN TEST – SON TEST

1. Aşağıdakilerden hangisi görsel sanatların dallarındandır?

- a) Bakırcılık   c) tiyatro
b)müzik   d) Mimari

2.Leonardo da Vinci Mona Lisa adlı eserini yağlıboya olarak değil de üç boyutlu bir malzeme olan mermeri kullanarak yapmayı görsel sanatların hangi dalında bir eser yapmış olurdu?

- a)Resim   c)seramik
b)heykel   d)mimari

3.Bir galeride gezerken, izlediğim heykeli en iyi nasıl görebilirim?

- a)karşısından   c)etrafında dolaşarak
b)yanından   d)arkasından

4.Ayşe sanat kitaplarını incelerken Picasso' nun bir resmini çok beğenip aynısını yapmaya karar veriyor. Ayşe 'nin yaptığı aşağıdakilerden hangisine örnektir?

- a)orijinal eser   c)fotokopi
b)röpröduksiyon   d)sanat eseri

5. Aşağıda sanat dalları ve bu sanat dallarında eser verenlerin aldıkları ünvanlar verilmiştir.Aşağıdaki eşleştirmelerin hangisi yanlıştır?

- a)heykel-heykeltıraş   b)mimari-mimar
c)resim- ressam   d)fotoğraf-grafiker

6.Üç boyutlu bir çalışma yapabilmek için aşağıdaki malzemelerden hangisini seçmem doğru olmayacaktır.

- a) yağlıboya   c) kil
b) alçı   d) ağaç kütük

7.Aşağıda bazı sanatçılar ve ünvanları verilmiştir, sizce doğru olan hangisidir?

- a)Mimar Sinan-heykeltıraş
b)Van Gogh- ressam
c)Gauguin- grafiker
d)Fazıl Say-seramik sanatçısı

8. Resimdeki eser aşağıdaki hangi kavrama örnektir?

- a)röpröduksiyon
b)orijinal eser
c)kopya eser
d)çoğaltılmış eser

9.Aşağıdakilerden hangisi İzlenimcilik(empresyonizm) akımında eserler yapan bir sanatçının eserlerindeki özelliklerden değildir?

- a)Resimlerini açık havada yapmayı tercih ederler
b)Güneş ve ışık onlar için önemlidir
c)Eserlerinde geometrik soyutlamalar yaparlar
d)Paletlerinde seçtikleri renklerde siyah yoktur

10 Zanaatçı: Daha çok teknik yeteneğe ve ustalığa dayanarak üretim yapan kimse.

Aşağıdaki mesleklerden hangisi yukarıdaki tanıma uygun bir meslektir?

- a) heykeltıraş   b) balerin   c) mimar   d) çinicilik

11. İstanbul'da bulunan Süleymaniye Cami görsel sanatların hangi formunda yapılmış bir eserdir.

- a) fotoğraf   b) heykel   c) mimari   d) seramik

12. Van Gogh'un kendini kesik kulaklı olarak resmettiği eser aşağıdaki gruplandırmalardan hangisine bir örnektir?

- a) Enteriyör   c) Peyzaj
b) Portre   d) Natürmort

13. Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun aşağıdaki eseri aşağıdaki gruplandırmalardan hangisine bir örnektir?

- a) Enteriyör
b) Peyzaj
c) Natürmort
d) Portre

Sanatçı: Bedri Rahmi Eyüboğlu
İsmi: Kuyulu Kahve

14. 'Form' kavramının sanat alanında kullanımı hangisidir?

- a) ışık   c) biçim
b) denge   d) valör

Sanatçı: Zühtü Müridoğlu
İsmi: -
Cinsi: Heykel
Malzemesi: Ahşap
Ölçüleri: 90x66x90

Sanatçı: Kuzgun Acar
İsmi: Demir Heykel
Cinsi: Heykel
Malzemesi: Demir
Ölçüleri: 79x62x46

15. Kuzgun Acar'ın ve Zühtü Müridoğlu'nun heykellerinde görülen ortak özellikler nelerdir?

- a) soyut heykel   b) kübik heykel   c) kavramsal heykel   d) işlevsel heykel

16. Bir heykelde olması gereken biçimsel uygulamalar nelerdir?

- a) renk-doku-çizgi   c) form-boşluk-mekan
b) natürmort-peyzaj- portre   d) valör- armoni- komplimanter

17. Aşağıdakilerden hangisi tek renk armonisini oluşturur?

- a) Kırmızı- sarı -mavi   c) açık mavi -mavi -lacivert
b) yeşil -mavi- kırmızı   d) siyah - beyaz -kırmızı

18.

Yan taraftaki Turgut Zaim'in resminde hangi şekiller vardır?

- a) geometrik   c) organik (doğal)
b) hepsi   d) soyut

19. Aşağıdakilerden hangisi Van Gogh'un resimlerinde dinamizmi sağlayan resimsel öğedir?

- a) Çizgi b) Renk c) Konu d) Işık

20. Aşağıdakilerden hangisini empresyonist resimcilerden sayamayız?

- a) Monet c) E. Degas
b) Manet d) Picasso

21. Kağıdı katlama- bükme- silindir yapma-kutu yapma-yapıştırma yolu ile kaç boyutlu çalışma yapabiliriz?

- a) İki boyutlu b) Tek boyutlu c) Boyutsuz d) Üç boyutlu

22. "Eserde hangi renkler kullanılmıştır?" sorusu eleştiri basamaklarından hangisine dâhil edilebilir?

- a) betimleme
b) çözümlenme
c) yorumlama
d) yargı

23. Resimde atık malzemeler (teller, ipler, renkli kağıtlar, pullar vb) kullanılarak yapılan resim tekniğine ne ad verilir?

- a) Yağlıboya b) Suluboya c) Kolaj d) Pastel boya

24. Yan taraftaki eser nerede bulunmaktadır?

- a) İzmir Arkeoloji Müzesi
b) İzmir Devlet Resim Heykel Müzesi
c) İstanbul Devlet Resim Heykel Müzesi
d) İzmir Etnografya Müzesi

Sanatçı: Kuzgun Acar

İsmi: Demir Heykel

Cinsi: Heykel

Malzemesi: Demir

Ölçüleri: 79x62x46

25. Turgut Zaim aşağıdaki resminde içerik olarak aşağıdakilerden hangisini yansıtmaktadır?

- a) Yansıtmacı
b) Anlatımcı
c) Biçimci Anlatımcı
d) İşlevsel

Sanatçı: Turgut Zaim
İsmi: Pazarda Köylüler

EK 10- GEZİ PLANI ÖRNEĞİ

OKULUN ADI			
GEZİ TARİHİ			
GEZİ YERİ			
GEZİYE ÇIKIŞ SAATİ			
GEZİDEN DÖNÜŞ SAATİ			
GEZİYE HANGİ ARAÇLA GİDİLECEĞİ			
GEZİ KAFİLE BAŞKANI			
TAKİP EDİLECEK YOL			
GEZİNİN AMACI			
GEZİNİN KONUSU			
GEZİYE KATILACAK SINIFLAR VE ÖĞRENCİ SAYILARI			
ŞUBE	ERKEK	KIZ	TOPLAM
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....
REHBER ÖĞRETMENLER			
ADI SOYADI	İMZASI		
.....	.....		
.....	.....		
.....	.....		
.....	.....		
.....	.....		
..... / ..... /			
OKUL MÜDÜRÜ			

EK 11 - OKUL İDARESİNE VERİLECEK DİLEKÇE ÖRNEĞİ

NAZİRE MERZECİ İLKÖĞRETİM OKULU MÜDÜRLÜĞÜNE,
İZMİR

04/11/2008 tarihinde görsel sanatlar dersi kapsamında İzmir Devlet Resim Heykel Müzesine 7/D ile geziye gitmek istiyorum. İzin işlemleri konusunda gereğinin yapılmasını arz ederim.

20/10/2008

Elçin GÜLBAYAZ
Görsel Sanatlar Öğretmeni

EK 12 - VELİ İZİN DİLEKÇESİ ÖRNEĞİ

**NAZİRE MERZECİ İLKÖĞRETİM OKULU MÜDÜRLÜĞÜNE,
İZMİR**

Velisi bulunduğum ..... No.lu, .../..... sınıfı öğrencisi
.....'nın İzmir Devlet Resim Heykel Müzesine
yapılacak geziye katılmasına izin veriyorum. ..../...../2008

Adı ve Soyadı

İmza

Adres:

Telefon: